

Α.Τ.Ε.Ι.ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΜΗΜΑ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΟΥΠΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α.Μ. 13821

ΕΠΙΒ.ΚΑΘ.ΠΑΠΑΗΛΙΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

**ΘΕΜΑ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ
ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

11/04/2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	7
1.2 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	8
1.3 ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	20
1.4 ΤΟ ΝΤΟΜΙΝΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
2.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ .	24
2.2 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.....	27
2.3 ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ.....	30
2.4.Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
3.1 ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	35
3.2 Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ.....	43
3.3 Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ. ΣΧΕΣΗ Α.Ε.Π-ΧΡΕΟΥΣ.....	49
3.4 ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΑΤΟΣ ...	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63
ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ.....	65

ΠΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	66
ΠΙΝΑΚΕΣ.....	67

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική κρίση ξεκίνησε από την διαταραχή που υπέστησαν οι χρηματαγορές με έδρα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και αφετηρία την Αμερική. Αργότερα σαν ντόμινο εξαπλώθηκαν σε παγκόσμια κλίμακα και άφησαν το αποτύπωμα τους στις οικονομίες όλων των χωρών. Στην παρούσα μελέτη θα εξεταστεί και θα αναλυθεί η περίπτωση της χώρας μας και ο τρόπος με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα έπαιξαν τον ρόλο τους στην διαμόρφωση της οικονομικής ζώνης , εξετάζοντας τον παράγοντα του δημόσιου χρέους και πως αυτό αμβλύθηκε εξ αιτίας αυτών.

Θα δοθούν κάποιες λύσεις στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ξεπεραστεί αυτό το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης με την επίτευξη του χρέους των κυβερνητικών κομμάτων, προς την βελτιστοποίηση και την ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας.

ABSTRACT

The financial crisis started from the disorder suffered by financial -based financial institutions and from the USA . Later like dominoes spread worldwide and have left their imprint on the economies of all countries. This study will examine and analyze the situation of our country and the way in which political parties played a role in shaping the economic zone, considering the factor of debt and how it blunted because of these .

There will be some solutions how can overcome this phenomenon of economic crisis by reaching the debt of government parties , to optimize and Recovery Greek economy .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ο όρος οικονομική κρίση εκφράζεται με μια διαταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι λανθασμένες επιλογές και τα προβλήματα οικονομικού κινδύνου αυξάνονται με αποτέλεσμα να αδυνατούν να διοχετεύσουν τα κεφάλαιά τους σε παραγωγικές επενδύσεις και σε αποδοτικούς τομείς, που θα φέρουν εισροές χρήματος. Μια οικονομική κρίση μπορεί να οδηγήσει μια οικονομία μακριά από την ισορροπία και να στρέψει σε μια καθοδική πορεία τους δείκτες της οικονομικής ανάπτυξης. Οι οικονομικές κρίσεις μπορεί να έχουν διάφορες επιπτώσεις πέρα του τραπεζικού πανικού.

Υπό αυτή την πιο ακριβή έννοια, μεγέθυνση είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, ενώ ως ανάπτυξη ορίζεται η αύξηση - σε κάποια χρονική περίοδο - της οικονομικής ευημερίας που απολαμβάνει ο λαός μιας χώρας. Σημαντικότερος δείκτης της ανάπτυξης είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του *κατά κεφαλή* ΑΕΠ, ενώ χρησιμοποιούνται και άλλοι δείκτες, όπως για παράδειγμα δείκτες που σχετίζονται με το επίπεδο υγείας, μόρφωσης και μακροβιότητας. Πάντως όταν ο πληθυσμός μιας χώρας έχει την τάση να παραμένει σε μια χρονική περίοδο περίπου σταθερός τότε ανάπτυξη και μεγέθυνση δεν διαφέρουν μεταξύ τους.

Σε κάθε περίπτωση σημειώνεται ότι και η ανάπτυξη και η μεγέθυνση αναφέρονται στα πραγματικά αποπληθωρισμένα μεγέθη, δηλαδή αναφέρονται στην αύξηση της ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών. Αντίθετα η ονομαστική ανάπτυξη ή /και μεγέθυνση αφορούν στην *αύξηση των τιμών* των προϊόντων και των συντελεστών της παραγωγής.

1.2 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Το μέγεθος της έκτασης που έγινε με την κρίση των επισφαλών στεγαστικών δανείων που φάνηκε το έτος 2008 αποδίδεται στη διεθνοποίηση και απορρύθμιση των κεφαλαιαγορών, η οποία είναι προϊόν της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, σαν μια διαδικασία διασύνδεσης των αγορών κεφαλαίων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, η οποία οδηγεί σταδιακά στην ενοποίηση της αγοράς χρήματος σε κλίμακα.

Η νεοφιλελεύθερη οικονομική σκέψη περί μη κρατικής παρέμβασης και αποτελεσματικότητας των δυνάμεων της αγοράς κυριαρχεί παγκοσμίως. Μάλιστα η αξία της δείχνει να τελεί υπό αμφισβήτηση τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς βρithουν παραδειγμάτων νομισματικών και πιστωτικών κρίσεων, όπως η κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας το 1997, της Βραζιλίας το 1998-1999, της Αργεντινής το 2001. Λίγους μήνες μετά το ξέσπασμα της κρίσης του 2008 η ορθότητα του μοντέλου της νεοφιλελεύθερης οικονομίας θα τεθεί σε αμφισβήτηση και από τον ίδιο τον επικεφαλής της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας.

Στις 23 Οκτωβρίου 2008, ο μέχρι πρότινος πρόεδρος της Alan Greenspan, παραδέχτηκε ενώπιον της Επιτροπής του Κογκρέσου για την Εποπτεία και Κυβερνητική Μεταρρύθμιση και προς έκπληξη πολλών ότι είχε ανακαλύψει ένα σφάλμαστην ιδεολογία του, που προσδιόριζε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο κόσμος (Andrews, 2008).

Η κρίση των στεγαστικών δανείων προς επισφαλή νοικοκυριά (subprimes) των ΗΠΑ ξέσπασε έπειτα από μια μακρά περίοδο χαλαρής νομισματικής πολιτικής της αμερικανικής Ομοσπονδιακής Τράπεζας (Federal Reserve) και διατήρησης υψηλών ελλειμμάτων τρεχουσών συναλλαγών.

Η πρακτική αυτή προκάλεσε μεγάλη ρευστότητα, οδήγησε σε καινοτόμες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες και στη δημιουργία μιας πιστωτικής «φούσκας», της οποίας η κατάρρευση προκάλεσε τη σοβαρότερη χρηματοοικονομική κρίσης έπειτα από εκείνη της περιόδου 1929-1933 (Ρουμελιώτης, 2009: 316).

Η επεκτατική νομισματική πολιτική έχει τις ρίζες της στις πολιτικές επιλογές που διαδέχτηκαν την κατάρρευση των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας dot-com το 2001. Οι αποφάσεις του προέδρου George W. Bush για την προώθηση του προγράμματος φορολογικών ελαφρύνσεων για τους πλούσιους με στόχο την ανάταξη της οικονομίας δεν απέδωσαν. Έτσι, η νομισματική πολιτική ανέλαβε τη σκυτάλη για την οικονομική ανοικοδόμηση με τη μείωση των επιτοκίων και τελικά, την αύξηση της κατανάλωσης και ανάπτυξης της αγοράς ακινήτων (Stiglitz, 2011: 38-39).

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε έως το 2004, οπότε η Ομοσπονδιακή Τράπεζα αύξησε τα επιτόκια από 1% σε 5.25% μέσα σε δύο χρόνια (2004-2006). Άμεση επίπτωση της πολιτικής αυτής ήταν η κάμψη της ζήτησης στην αγορά κατοικίας, η άνοδος του κόστους αποπληρωμής των δανείων για τα ασθενή οικονομικά νοικοκυριά -εφόσον είχαν δανειστεί με κυμαινόμενο επιτόκιο- και η αδυναμία εξυπηρέτησης αυτών (mortgage default), η οποία κορυφώθηκε το 2007. Σημειωτέον ότι, από το 2002-2007, οι αναπτυγμένες χώρες σημείωναν σημαντική ανάπτυξη και επικρατούσαν υψηλά επίπεδα ευημερίας. Ο νομπελίστας οικονομολόγος Paul Krugman (2009 :146) αποκάλεσε την εποχή αυτή περίοδο της υπέρμετρης αισιοδοξίας.

Η αισιοδοξία αυτή οφειλόταν, ωστόσο, σε μια ανάπτυξη βασισόμενη, όπως αποδείχθηκε, σε σαθρά θεμέλια καθώς η οικονομική μεγέθυνση δεν προερχόταν από την άνθηση της πραγματικής οικονομίας αλλά από την πρωτοφανή επέκταση του χρηματοοικονομικού τομέα, που μετατράπηκε σε «ατμομηχανή» της παγκόσμιας ανάπτυξης (Χαρδούβελης, 2011: 33-34). Η κρίση του 2008 έλαβε σημαντικές διαστάσεις, ωστόσο αυτό θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. Η συνολική αξία των στεγαστικών δανείων subprimes δεν ξεπερνούσε τα 1.300 δισεκατομμύρια δολάρια αλλά οι ίδιες οι τράπεζες, προκειμένου να προκαλέσουν τη «διάχυση» του χρηματοοικονομικού ρίσκου είχαν τιλοποιήσει τα δάνεια, ήτοι τα είχα μετατρέψει σε δομημένα ομόλογα ή αλλιώς δομημένα πιστωτικά προϊόντα (Collateralized Debt Obligations) προκειμένου να διατεθούν σε άλλες τράπεζες και επενδυτές παγκοσμίως (Ρουμελιώτης, 2009: 317). Η διάθεση των ομολόγων αυτών παγκοσμίως γινόταν με μεγάλη ευχέρεια σε άλλους θεσμικούς επενδυτές, αφού οι κυριότεροι αξιολογικοί οίκοι Standard & Poor's, Moody's και Fitch Ratings βαθμολογούσαν τα επενδυτικά αυτά προϊόντα με τη χαμηλότερη κλίμακα διαβάθμισης ρίσκου AAA.

Ήδη από το 2007, πολλά προϊόντα άριστης αξιολόγησης που βασιζόνταν σε δάνεια χαμηλής εξασφάλισης υποβαθμίστηκαν κατά τέσσερις βαθμίδες, από AAA σε A+. Η αξιοπιστία των οίκων αξιολόγησης κλονίστηκε λόγω της μη έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης. Ο Joseph Stiglitz (2011: 41) χαρακτήρισε την πρόσφατη χρηματοπιστωτική πραγματικότητα «σύγχρονη αλχημεία», στην οποία είχε ενορχηστρωθεί μία επιχείρηση μετατροπής επισφαλών ενυπόθηκων δανείων σε χρηματοοικονομικά προϊόντα μέσω των τιτλοποιήσεων, τα οποία βαθμολογούνταν από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης με AAA.

Η κρίση περιγράφεται με τα παρακάτω άρθρα:

There's a Reason for Deposit Insurance

By ROGER LOWENSTEIN

Published: March 23, 2013

Σ αυτό το άρθρο περιγράφεται το νέο ρυθμιστικό μοντέλο που εδραιώθηκε από το 1970 και μετά , σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η ασφάλεια των καταθέσεων στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (τράπεζες). Διαπιστώνουμε την αλληλεξάρτηση των αγορών των κρατών επηρεάζει την οικονομική κρίση και πώς η διεθνής συνεργασία σταθεροποιεί αυτή τη κατάσταση.

Στο συγκεκριμένο άρθρο του ROGER LOWENSTEIN περιγράφεται η οικονομική κρίση στη Κύπρο και η κατάρρευση του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση

In deep analysis

Πετράκης Παναγιώτης

Σ αυτό το άρθρο περιγράφεται η εξάρτηση των χωρών της Ευρώπης από το τραπεζικό σύστημα, με το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Κύπρο και την Ιρλανδία να καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις ως προς το μέγεθος του τραπεζικού τομέα. Ως προς το σύνολο της Ευρωζώνης, το σύνολο του ενεργητικού των τραπεζών είναι 3,5 φορές

το παραγόμενο προϊόν της. Αντίθετα, οι ΗΠΑ δείχνουν διαφορετική εικόνα (78% του ΑΕΠ) όπου ο τραπεζικός τομέας δεν έχει τόση μεγάλη σημασία όσο τυγχάνει στην Ευρωπαϊκή οικονομία.

Η ομοιότητα με τα προηγούμενα άρθρα είναι ότι υπάρχει εξάρτηση των χωρών που ανήκουν στην ευρωπαϊκή ένωση και αυτό το χρηματοοικονομικό σύστημα περιγράφεται στο άρθρο του Chen X., (2007), Banking deregulation and credit risk: Evidence from the EU, *Journal of Financial Stability*, 2, 356-390 . Τα βασικά χαρακτηριστικά της Τραπεζικής Ένωσης είναι:

Η δοκιμασία της δημιουργίας μιας Τραπεζικής Ένωσης στην Ευρωζώνη, ως απαραίτητο συστατικό μιας βιώσιμης οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Προκειμένου να δημιουργηθεί μια αποτελεσματική Τραπεζική Ένωση, απαιτείται κοινή ρυθμιστική πολιτική, κοινή πολιτική εξυγίανσης και κοινό σύστημα ασφάλισης.

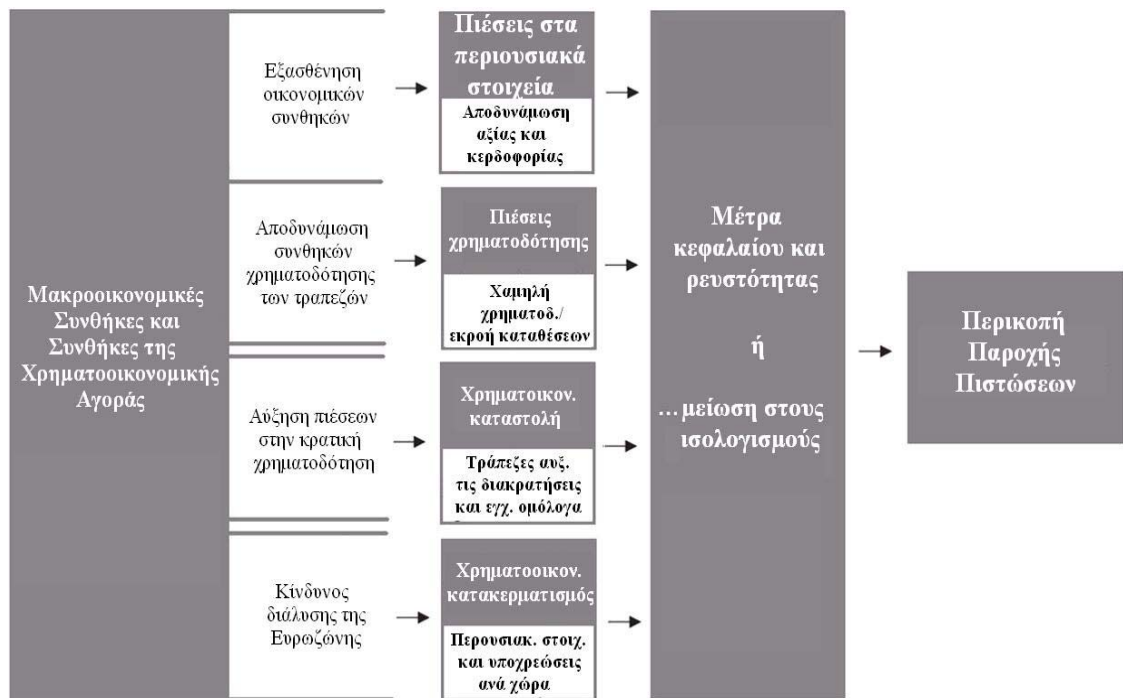
Η ιδέα της τραπεζικής ένωσης ως απαραίτητο συστατικό μιας βιώσιμης οικονομικής και νομισματικής ένωσης ανέπτυξε αξιοσημείωτη δυναμική την άνοιξη του 2012 και έτσι από τον Ιούνιο του 2012 οι υπεύθυνοι πολιτικής της Ευρωζώνης ξεκίνησαν συζητήσεις επί του μακροχρόνιου σχεδιασμού της μελλοντικής τραπεζικής ένωσης. Τα βασικά στοιχεία που προβλέπεται να περιλαμβάνει η τραπεζική ένωση είναι α) επίβλεψη του τραπεζικού συστήματος σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της ίδρυσης ενός Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (Single Supervisory Mechanism - SSM), β) μια Ευρωπαϊκή αρχή αρμόδια για την αναδόμηση και την εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος η οποία θα χρηματοδοτείται από ένα ταμείο τραπεζικής εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism), και γ) έναν Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Προστασίας των Καταθέσεων (European Deposit Insurance Fund).

Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν μια θετική συσχέτιση μεταξύ της ανάπτυξης της πίστωσης (μη συμπεριλαμβανομένων των δανείων) και της υψηλότερης ανθεκτικότητας κατά του συστηματικού κινδύνου.

Συγκρίνοντας τις δυνάμεις που ασκούν πιέσεις στο Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, το IMF (2012) εκτιμά ότι απαιτούνται περίπου €230 δις για να επανέλθουν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν μια θετική συσχέτιση μεταξύ της ανάπτυξης της πίστωσης (μη συμπεριλαμβανομένων των δανείων) και της υψηλότερης ανθεκτικότητας κατά του συστηματικού κινδύνου.

Συγκρίνοντας τις δυνάμεις που ασκούν πιέσεις στο Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, το IMF (2012) εκτιμά ότι απαιτούνται περίπου €230 δις για να επανέλθουν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε ικανοποιητικό επίπεδο.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΕΠ. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΕ-ΗΠΑ

Το Διάγραμμα παρουσιάζει την ιδιαίτερα προβληματική κατάσταση του Γερμανικού τραπεζικού τομέα.

Επιπρόσθετα, τα δάνεια που δεν εξυπηρετούνται αποτελούν μία σοβαρότατη πηγή προβλημάτων. Το πρόβλημα έχει πανευρωπαϊκή διάσταση με πρωταθλητή την Ιρλανδία.

Τα Δύο προηγούμενα άρθρα περιγράφουν την οικονομική κρίση στην Ευρώπη, την αλληλεξάρτηση των χωρών μεταξύ τους και την αλληλεξάρτηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών των χωρών μελών στην Ευρωζώνη. Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους αλλά και με το άρθρο του Chen X., (2007), *Banking deregulation and credit risk: Evidence from the EU, Journal of Financial Stability*, 2, 356-390

Και στα τρία άρθρα το θέμα είναι, η οικονομική κρίση και η επιτακτική ανάγκη καθιέρωσης ενός κοινού ρυθμιστικού πλαισίου, το οποίο θα εξυγιάνει το

τραπεζικό σύστημα και θα προστατεύει τις καταθέσεις με έναν μηχανισμό προστασίας.

Όμως το άρθρο του Κύριου Πετράκη , περιγράφεται τώρα η ρυθμιστική πολιτική που θα ασκηθεί την τρέχουσα περίοδο και τα βήματα που πρέπει να γίνουν για μια σωστή ανάπτυξη.

Αντίθετα τα δύο άρθρα αναλύουν την οικονομική κρίση , την απορρύθμιση των τραπεζικών συστημάτων και το ρυθμιστικό πλαίσιο που εδραιώθηκε από το 1970 και μετά και οι <<διασώστικές>> ενέργειες το 2008 για τα αποθέματα των τραπεζικών συστημάτων.

Το άρθρο του Keeley 1990 deposit insurance risk and market power in banking αναλύει την αποτελεσματικότητα του ρυθμιστικού πλαισίου στα 50 χρόνια εφαρμογής του μέχρι και το 1980. Όμως τα εμφανή αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης κρίνουν αναγκαία την εφαρμογή ενός νέου πλαισίου για την ανάκαμψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις Η.Π.Α.

Deposit Insurance, Risk, and Market Power in Banking

By MICHAEL C. KEELEY*

A fixed-rate deposit insurance system provides a moral hazard for excessive risk taking and is not viable absent regulation. Although the deposit insurance system appears to have worked remarkably well over most of its 50-year history, major problems began to appear in the early 1980's. This paper tests the hypothesis that increases in competition caused bank charter values to decline, which in turn caused banks to increase default risk through increases in asset risk and reductions in capital. (JEL: 600)

It has long been recognized that a fixed-rate deposit insurance system, such as the Federal Deposit Insurance Corporation's (FDIC's), or the Federal Savings and Loan Insurance Corporation's (FSLIC's) can pose a moral hazard for excessive risk taking. The reason is that banks or thrifts can borrow at or below the risk-free rate by issuing insured deposits and then investing the proceeds in risky assets with higher expected yields. As Robert C. Merton (1977) has shown, deposit insurance can be viewed as a put option on the value of a bank's assets at a strike price equal to the promised maturity value of its debt. Under a fixed-rate system, banks potentially can transfer wealth from the insuring agency, and, absent regulation, banks seeking to maximize the value of their equity will maximize the value of the put by

increasing asset risk and/or minimizing invested capital relative to assets.

Empirical research, however, does not seem to show that banks in general maximize the put option value. For one thing, many banks hold substantially more capital than the required amounts (Michael C. Keeley, 1988) and for another, researchers have found that for many banks, the value of the deposit insurance option is less than its price (Allan J. Marcus and Israel Shaked, 1984; Ehud Ronn and Avinash K. Verma, 1986; George Pennacchi, 1987), assuming that at the expiration of the option insolvent banks are closed. Moreover, for most of its 50-year history, the insurance system has been characterized by low failure rates and low payouts—just the opposite of what might be expected if banks were maximizing the value of the put option successfully.

Recently, bank and thrift failures and deposit insurance payouts have reached record highs (see Chart 1); the FSLIC has habitually far in excess of its assets, and even the FDIC faces threats to its solvency. Although many have argued that these recent problems are in part due to the moral hazard of deposit insurance, the question is why it has taken 50 years for major problems to arise.

One explanation (Arnold Kling, 1986) is that the recent episode simply reflects an increasingly risky economy, which in turn has increased the risk of bank portfolios. In the last few years, whole sectors and regions of the national and even the world economy have encountered serious downturns that

*Vice President, Cornerstone Research, 1000 El Camino Real, Menlo Park, CA 94025. Much of the research in this paper was conducted while the author was a research officer at the Federal Reserve Bank of San Francisco. However, opinions expressed herein are those of the author and do not necessarily reflect the view of the Federal Reserve Bank of San Francisco, the Board of Governors of the Federal Reserve System, or Cornerstone Research. An earlier version of this paper was presented at Oram Institute of Finance's research on deposit insurance symposium, sponsored by William Beaver, Jack Beebe, Barbara Bennett, Mark Flannery, Christopher James, Ed Kane, Stuart Myers, Randall Posden, Anthony Saunders, and two anonymous referees are greatly appreciated. Alice Jacobson provided expert research assistance. The usual caveats apply, however.

Ένα παρόμοιο άρθρο του κ. Ντέιβιντ Στόκμαν στους New York Times, που εξηγεί ότι η πολιτική χαλάρωση που επιβάλλει η κεντρική τράπεζα μετά την πιστωτική κρίση, έχει πλημμυρήσει τα χρηματιστήρια με ρευστό, μολονότι η «πραγματική» οικονομία παραμένει αδύναμη. Ο συνδυασμός αυτός «δεν είναι βιώσιμος» τονίζει. Οι ομοιότητες είναι το πιστωτικό σύστημα στην Αμερική και η οικονομική κρίση που επέφερε αλλαγές στη λειτουργία των τραπεζών αλλά η διαφορά βρίσκεται χρονολογικά. Το τελευταίο αναλύει την οικονομική κρίση τώρα, ενώ το πρώτο εξηγεί την οικονομική κρίση και τα μέτρα από το 1980 και μετά.

Επιπροσθέτως, το «σκιάδες τραπεζικό σύστημα» (shadow banking system) (Krugman, 2009: 158-162), δηλαδή το σύστημα παράλληλης τραπεζικής απαρτιζόμενο από χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, κερδοσκοπικά επενδυτικά ταμεία και επενδυτικές τράπεζες ευνόησε τις εν λόγω δραστηριότητες, πολλά μάλλον όταν οι ίδιες οι τράπεζες σύστησαν τα δικά τους κερδοσκοπικά επενδυτικά ταμεία για να απαλλαγούν από το «τοξικό» βάρος των ομολόγων αλλά και να εισπράξουν σημαντικά κέρδη, λόγω της αυξημένης ζήτησης στα εν λόγω προϊόντα.

Όταν το καλοκαίρι του 2007 διαφάνηκε ότι η εξυπηρέτηση των επισφαλών στεγαστικών δανείων αντιμετώπιζε προβλήματα, οι επενδυτές προσέφυγαν σε ρευστοποιήσεις, τα περιουσιακά στοιχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που βασίζονταν σε δάνεια subprime απώλεσαν την αξία τους, ενώ ο προσδιορισμός της τιμής (απόδοση) τους ήταν αδύνατος λόγω της αδυναμίας τιμολόγησης του κινδύνου που συνδεόταν με αυτά (Χαρδούβελης, 2011: 41).

Στη διατραπεζική αγορά τα επιτόκια δανεισμού αυξήθηκαν κατακόρυφα, οι τράπεζες σταμάτησαν να δανείζουν η μία την άλλη λόγω της αύξησης του κινδύνου χρεοκοπίας (κίνδυνος του αντισυμβαλλομένου) και το πρόβλημα ρευστότητας έλαβε σημαντικές διαστάσεις. Την κατάσταση έσπευσαν να εξομαλύνουν, από τον Αύγουστο του 2007, οι κεντρικές τράπεζες τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη με μακροχρόνια δάνεια αλλά και μείωση των επιτοκίων. Οι ενέργειες αυτές δεν έφεραν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα καθώς η εμπιστοσύνη στον τραπεζικό τομέα είχε

κλονιστεί (Ρουμελιώτης, 2009: 318). Η εθνικοποίηση της βρετανικής τράπεζας Northern Rock που ακολούθησε μετά την πτώχευσή της, η διάσωση της αμερικανικής Bear Stearns – της τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας των ΗΠΑ- από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα και η θέση υπό κρατικό έλεγχο των εταιρειών τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων Fannie Mae και Freddie Mac είναι ενδεικτικά παραδείγματα της παρέμβασης των κεντρικών Αρχών για την αποτροπή εξάπλωσης της κρίσης και περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης.

Δε συνέβη όμως το ίδιο στην περίπτωση της Lehman Brothers, όταν το Σεπτέμβριο του 2008, η πρώτη μεγάλη επενδυτική τράπεζα «αφέθηκε» από τις Αμερικανικές Αρχές να χρεοκοπήσει. Τον ίδιο μήνα η Merrill Lynch έφθασε στα όρια της πτώχευσης της οποίας τη χρεοκοπία απέτρεψε η Bank of America.

Η απουσία μιας ανάλογης εξέλιξης για την Lehman Brothers, επιλογή η οποία ερμηνεύθηκε ως προσπάθεια μείωσης του ηθικού κινδύνου (moral hazard) (Χαρδούβελης, 2011: 47) ήταν καθοριστική για τις δραματικές εξελίξεις την επόμενη περίοδο τόσο στο χρηματοοικονομικό όσο και στο επίπεδο της πραγματικής οικονομίας παγκοσμίως.

Ο Οκτώβριος του 2008 θύμιζε το κραχ του 1929, όταν οι χρηματιστηριακοί δείκτες σημείωσαν κατακόρυφη πτώση παγκοσμίως (Λιαργκόβας, 2011: 139). Τα επιτόκια στη διατραπεζική αγορά αυξάνονταν, η αμερικανική κυβέρνηση είχε ήδη παρέμβει εγκαίρως για την εθνικοποίηση της μεγαλύτερης ασφαλιστικής εταιρείας του κόσμου, την AIG καθώς ο συστημικός κίνδυνος ήταν πλέον ορατός, ενώ οι δύο εναπομείνουσες μεγάλες επενδυτικές τράπεζες, Goldman Sachs και Morgan Stanley μετατράπηκαν τον ίδιο μήνα (Σεπτέμβριο) σε εμπορικές προκειμένου να χρηματοδοτούνται από τη Ομοσπονδιακή Τράπεζα.

Τον Οκτώβριο 2008 λαμβάνει χώρα μία κινητοποίηση σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου η αμερικανική Ομοσπονδιακή Τράπεζα, η Τράπεζα της Αγγλίας, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η κεντρική τράπεζα του Καναδά, της Σουηδίας, Ελβετίας και της Κίνας αποφάσισαν τη μείωση του επιτοκίου δανεισμού -οι τρεις πρώτες κατά 0,5%- προκειμένου να αποσοβήσουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης και να προσφύγουν σε νομισματική χαλάρωση αφού, σε κοινή δήλωσή τους δήλωναν ότι είχε περιορισθεί ο κίνδυνος αύξησης του πληθωρισμού λόγω της οικονομικής

συρρίκνωσης (Λιαργκόβας, 2011: 140-141). Στις 8 Οκτωβρίου το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, δεδομένης της αυστηρής πολιτικής περί διατήρησης χαμηλού επιπέδου πληθωρισμού, αποφάσισε να μειώσει το βασικό επιτόκιο πολιτικής κατά 50 μονάδες βάσης σε 3,75% (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2008: 41).

Το αντίστοιχο επιτόκιο της αμερικανικής διαμορφώθηκε στο 1.5%. Τον Ιούνιο του 2009 το επιτόκιο δανεισμού της ΕΚΤ έφθασε στο 1%. Επίσης, ακολούθησε, πιο

ΠΗΓΗ: <http://www.eurocapital.gr/permalink/13126.html>

διστακτικά βέβαια, την πολιτική της Ομοσπονδιακής Τράπεζας περί «ποσοτικής και ποιοτικής χαλάρωσης», διοχετεύοντας ρευστότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα αυξάνοντας το ενεργητικό της κατά 68.6% από τον Αύγουστο του 2007 έως τις αρχές Φεβρουαρίου του 2011, φθάνοντας στα 2,01 τρις ευρώ (Χαρδούβελης, 2011: 54-55).

Ωστόσο, δεν αποφεύχθηκε η μεταφορά της κρίσης στην πραγματική οικονομία. Οι τράπεζες προκειμένου να αποτρέψουν περαιτέρω ζημιές στους ισολογισμούς τους προέβησαν σε απομόχλευση (deleverage), με τη μείωση των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά (Χαρδούβελης, 2011: 52).

Η εξέλιξη αυτή με τη σειρά της είχε αρνητικό αντίκτυπο στη δραστηριότητα των τελευταίων καθώς οδήγησε τις επιχειρήσεις σε μείωση του προσωπικού, πτώση του ρυθμού παραγωγής και αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων και από τις δύο βασικές μονάδες του οικονομικού συστήματος.

Οι κυβερνήσεις απάντησαν με μέτρα επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής υιοθετώντας δημοσιονομικά πακέτα στήριξης των οικονομιών τους. Παράλληλα, προκειμένου να αμβλύνουν τις ανησυχίες των καταθετών εξήγγειλαν την αύξηση του ελάχιστου ποσοστού της εγγύησης των καταθέσεων ενώ ενεργοποίησαν άμεσα πακέτα διάσωσης και ενίσχυσης των εγχώριων τραπεζών (Χαρδούβελης, 2011: 55-56). Εντούτοις, η παρέμβαση αυτή θα επιφέρει την εκτίναξη του δημοσίου χρέους.

Το «δέλεαρ του εύκολου κέρδους», που είχε στρέψει το τραπεζικό σύστημα από τη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις τιτλοποιήσεις (Stiglitz, 2011: 40) δεν περιορίστηκε στην αμερικανική ήπειρο. Οι Ευρωπαϊκές τράπεζες ήταν επίσης εκτεθειμένες σε χρεόγραφα δανείων υψηλού κινδύνου.

Τα προβλήματα ρευστότητας είχαν ήδη γίνει αισθητά από τον Αύγουστο 2007 αλλά επιδεινώθηκαν μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers. Η κρίση παρέσυρε χρηματοπιστωτικά ευρωπαϊκά ιδρύματα, μεταξύ άλλων, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Βρετανίας, του Βελγίου, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας.

Το καίριο όμως χτύπημα του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ευρώπη ήταν οι πτωχεύσεις των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της Ισλανδίας το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 2008. Η Kaupthing, η Glitnir και η Landsbanki μετά την κατάρρευσή τους τέθηκαν υπό καθεστώς ελέγχου από την Ισλανδική Αρχή Χρηματοοικονομικής Εποπτείας. Οι σχέσεις της με τις χώρες στις οποίες ήταν εγκατεστημένες οι θυγατρικές τους -Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σκανδιναβία- κλονίστηκαν όταν ανέκυψε το ζήτημα αποζημίωσης του μεγάλου αριθμού των καταθετών τους (Χαρδούβελης, 2011: 48).

Την ίδια περίοδο, ο κίνδυνος κατάρρευσης του ιρλανδικού τραπεζικού συστήματος οδήγησε την κυβέρνηση της χώρας στην εγγύηση των καταθέσεων, των ομολόγων και των χρεών τεσσάρων τραπεζών και δύο στεγαστικών πιστωτικών ιδρυμάτων με 400 δισεκατομμύρια ευρώ για δύο έτη (Λιαργκόβας & Ρεπούσης, 2011: 137). Η κρίση είχε πλέον εισχωρήσει δυναμικά στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη ζώνη του ευρώ και μάλιστα, σε μία από τις υποδειγματικές οικονομίες της, με άριστες επιδόσεις από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως το 2008. Ήταν η περίοδος που η «κατάρρα» του να βρίσκεται μια χώρα στην περιφέρεια -όπως η Ιρλανδία, στην περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης/ευρωζώνης- αποδεικνυόταν μύθος και η παγκοσμιοποίηση γινόταν αντιληπτή ως η πιο γρήγορη διαδρομή προς τον πλούτο και την ευμάρεια (The Economist, 1997).

Αποκύημα της ανάπτυξης αυτής ήταν η υψηλή μόχλευση του χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και η δημιουργία φούσκας στην κατασκευαστική δραστηριότητα (Λιαργκόβας & Ρεπούσης, 2011: 291-292). Η Ιρλανδική οικονομία το 2008 ήταν πλέον ευάλωτη, αδύναμη να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της παγκόσμιας

χρηματοοικονομικής κατάρρευσης. Μάλιστα, η επιχείρηση διάσωσης και η εθνικοποίηση της τράπεζας Anglo Irish από την κυβέρνηση στις αρχές του 2009 σηματοδότησε και την απαρχή της πορείας του πάλαι ποτέ «Κέλτικου Τίγρη» προς το μηχανισμό στήριξης της Ευρώπης (Ibid: 291).

Ο κίνδυνος ελλόχευε η κρίση να συμπαρασύρει όλα τα τραπεζικά συστήματα παγκοσμίως, με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος.

Στην Ελλάδα, το κλίμα στις τράπεζες ήταν διαφορετικό καθώς υπήρχε η γενική εκτίμηση ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν ασφαλές. Σύμφωνα με δήλωση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γεωργίου Προβόπουλου, στις 30 Σεπτεμβρίου 2008, πάνω από το 90% των χορηγήσεων χρηματοδοτούταν από καταθέσεις πελατών, η εξάρτηση των, ισχυρών κεφαλαιακά, ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές ήταν περιορισμένη, η έκθεση των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε «τοξικά» χρηματοοικονομικά προϊόντα αξιολογούταν αμελητέα, συνεπώς οι κλυδωνισμοί στις χρηματοοικονομικές αγορές παγκοσμίως δε συνιστούσαν απειλή για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Η ανάπτυξη της Ιρλανδίας βασίστηκε στη σημαντική μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων στο 12,5%, την πολιτική προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων, τη διοχέτευση κεφαλαίου στην εκπαίδευση αλλά και τη μεγάλη αύξηση των δημοσίων δαπανών εκτινάσσοντας στα ύψη τους μισθούς και τις τιμές.

Δεδομένης λοιπόν της ευμεταβλητότητας στις αγορές ομολόγων παγκοσμίως, η οποία είχε αυξηθεί μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers οι επενδυτές αναζητούσαν ασφαλέστερες και πιο ρευστοποιήσιμες τοποθετήσεις με πρώτη επιλογή τους τα κρατικά ομόλογα, επηρεάζοντας την τιμή τους ανοδικά και μειώνοντας τις αποδόσεις τους (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2008: 42-43). Θα αναμενόταν να συμβεί κάτι αντίστοιχο και στην Ελλάδα. Όμως, για τα ελληνικά ομόλογα η εξέλιξη δεν ήταν ίδια. Οι τιμές των ελληνικών κρατικών τίτλων 10ετούς και 15ετούς διάρκειας σημείωσαν μείωση και οι αποδόσεις τους αύξησε στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ).

Οι διαφορές των αποδόσεων (spreads) με τους γερμανικούς τίτλους αντίστοιχης διάρκειας διευρύνθηκαν σημαντικά. Ήταν φανερό πλέον ότι οι αγορές εστίαζαν στην Ευρωζώνη και η προσοχή τους είχε επικεντρωθεί στα οικονομικά στοιχεία κάθε χώρας ξεχωριστά και όχι στα υγιή στοιχεία της Ευρωζώνης ως συνόλου. Η κρίση του Ντουμπάι, που είχε μόλις προηγηθεί, έδωσε την αφορμή στις αγορές ομολόγων να στοχεύσουν σε κράτη με οικονομικές παθογένειες και αδύναμο σύστημα υποστήριξης (Polychroniou, 2012: 1-2). Η Ελλάδα ήταν το πρώτο από αυτά.

1.3 ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την καρδιά της σύγχρονης οικονομίας της αγοράς. Τα τραπεζικά ιδρύματα παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών απαραίτητες για όλες τις οικονομικές συναλλαγές, δέχονται τις καταθέσεις των αποταμιευτών, και δανείζουν σε άτομα και επιχειρήσεις για καταναλωτικούς και παραγωγικούς σκοπούς, παίζοντας έτσι καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της οικονομίας. Ταυτόχρονα όμως, τα τραπεζικά ιδρύματα είναι ευάλωτα σε τραπεζικούς πανικούς (bank runs) που μπορεί να οδηγήσουν τους καταθέτες σε ταυτόχρονες μαζικές αναλήψεις των καταθέσεων τους, και συνεπώς στην κατάρρευση τους .

Το οικονομικό κόστος από μια τέτοια εξέλιξη είναι ιδιαίτερα αρνητικό αφού δεν περιορίζεται στην τράπεζα που αντιμετωπίζει πρόβλημα, αλλά επεκτείνεται και σε όλους τους συναλλασσόμενους , είτε αυτοί είναι ιδιώτες, επιχειρήσεις, ή άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, ο κίνδυνος της μετάδοσης της κρίσης σε άλλους παράγοντες της αγοράς έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς η αλληλεξάρτηση, ειδικά των μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, έχει ενταθεί μέσω αυξημένων συναλλαγών και συνεργασιών στην διατραπεζική αγορά, στις αγορές παραγώγων και στα συστήματα πληρωμών.

Τα τραπεζικά ιδρύματα είναι ευάλωτα σε τραπεζικούς πανικούς, σε συνδυασμό με τις σημαντικές αρνητικές συνέπειες που θα είχε μια τέτοια εξέλιξη για το σύνολο της οικονομίας, έχουν καταστήσει απαραίτητη την ρύθμιση και εποπτεία του τραπεζικού τομέα για την αποφυγή τραπεζικών κρίσεων.

Σε γενικές γραμμές , η ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος έχει βασιστεί σε ένα συνδυασμό μέτρων που στοχεύουν καταρχήν στην πρόληψη των τραπεζικών κρίσεων, αλλά και στην παροχή ενός πλέγματος ασφαλείας από την στιγμή που εντοπίζεται μια ενδεχόμενη κρίση (Davis 1993).

Η πρώτη δέσμη ρυθμίσεων αποτελεί το υπόβαθρο της «προληπτικής εποπτείας», και συνίσταται από μέτρα όπως οι κεφαλαιακές υποχρεώσεις, οι οποίες στοχεύουν στην διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου κεφαλαίων σε σχέση με τις υποχρεώσεις ή τις απαιτήσεις της τράπεζας, ώστε να αποτραπεί η αλόγιστη επέκταση των τραπεζικού ισολογισμού μέσω δανεισμού (leverage).

Άλλα μέτρα που συνδέονται με την προληπτική εποπτεία έχουν να κάνουν με ειδικές προϋποθέσεις για την έκδοση άδειας άσκησης τραπεζικών εργασιών (για παράδειγμα σε σχέση με το αρχικό κεφάλαιο, ή την πιστοποίηση εξειδικευμένου προσωπικού), την διατήρηση συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, κ.α.

Η δεύτερη δέσμη μέτρων αποσκοπεί στην δημιουργία ενός πλέγματος ασφαλείας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων μιας τραπεζικής κρίσης, και αποτελείται ουσιαστικά από την παροχή κρατικών εγγυήσεων για την ασφάλεια των καταθέσεων, και από την λειτουργία της κεντρικής τράπεζας ως δανειστή έσχατης ανάγκης για το τραπεζικό σύστημα.

Καθώς η ρύθμιση του τραπεζικού τομέα αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην εξασφάλιση της σταθερότητας και την αποφυγή τραπεζικών κρίσεων, τα περισσότερα κράτη παραδοσιακά ανέχονταν, και συχνά ευνοούσαν, μέσω συγκεκριμένων ρυθμιστικών μέτρων, τον περιορισμό του ανταγωνισμού, καθώς θεωρούνταν πως ο έντονος ανταγωνισμός στον τραπεζικό κλάδο μπορεί να οδηγήσει στην αποσταθεροποίηση του (Davis 1993).

Ο ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, με δύο κυρίως τρόπους. Σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού, η αύξηση του αριθμού των τραπεζικών ιδρυμάτων οδηγεί σε αυξημένες πιθανότητες δημιουργίας τραπεζικού πανικού. Ταυτόχρονα, η ανάγκη

διασφάλισης μεριδίου της αγοράς ικανού να εγγυηθεί την επιβίωση σε συνθήκες αυξημένου ανταγωνισμού, δημιουργεί κίνητρα στις τράπεζες για την ανάληψη περισσότερων επενδυτικών κινδύνων (τόσο στην πλευρά των υποχρεώσεων, όσο και στην πλευρά των απαιτήσεων μιας τράπεζας), αυξάνοντας έτσι την πιθανότητα χρεοκοπίας (Davis 1993, Vives 2010).

Παρά την σύνδεση του ανταγωνισμού με πιθανούς κινδύνους για την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, η στάση των ρυθμιστικών αρχών απέναντι στον ανταγωνισμό στο τραπεζικό, και γενικότερα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Σταδιακά, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, υιοθετήθηκε ένα διαφορετικό ρυθμιστικό μοντέλο, αρχικά στις άγγλο-σαξονικές χώρες αλλά στην συνέχεια και στον υπόλοιπο ανεπτυγμένο κόσμο (Moran 1994, Coleman 1994).

Το νέο αυτό ρυθμιστικό μοντέλο, χαρακτηρίζεται από την απορρύθμιση μέρους των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών αγορών, και την γενικότερη αναρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα στην βάση ενός πιο φιλελεύθερου ρυθμιστικού πλαισίου (Cerny 1993, Crotty and Epstein 2009).

Στα πλαίσια της νέας αυτής προσέγγισης, η εστίαση των ρυθμιστικών αρχών βρίσκεται στην δυνατότητα του ανταγωνισμού να συμβάλλει στην μεγέθυνση και εμπάθυνση των αγορών, εξελίξεις που θεωρούνται ότι θα οδηγήσουν στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους. Τα αναμενόμενα οφέλη της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των αγορών επισκιάζουν το αβέβαιο κόστος μιας μελλοντικής τραπεζικής κρίσης, η οποία θεωρείται ούτως ή άλλως λιγότερο πιθανή σε ένα περιβάλλον όπου ο ανταγωνισμός εξασφαλίζει την επιβίωση των πιο αποτελεσματικών, και κατ' επέκταση, πιο ασφαλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Friedman 2009).

Η υιοθέτηση του νέου αυτού ρυθμιστικού μοντέλου συνδέεται με σημαντικές εξελίξεις τόσο στην τεχνολογία, όσο και στην ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής θεωρίας, και συνοδεύεται από την αναγέννηση μιας ευρύτερης νέο-φιλελεύθερης φιλοσοφίας για την οικονομική διακυβέρνηση (Walter 1993, Helleiner 1994).

Ο συνδυασμός των εξελίξεων αυτών, καταργώντας τα φυσικά εμπόδια του χώρου και του χρόνου στην διενέργεια διεθνών χρηματοπιστωτικών εργασιών, καθώς και τα θεσμικά εμπόδια των προηγούμενων εθνικών ρυθμιστικών πλαισίων, οδήγησε σε μια σταδιακή ενοποίηση των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών. Η εξάλειψη περιορισμών στην παροχή διαφορετικών τύπων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η απελευθέρωση των διεθνών ροών κεφαλαίου, και η απόλυση ρυθμιστικών και διοικητικών εμποδίων στις διεθνείς δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εισήγαγαν τον ανταγωνισμό μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που προηγουμένως δραστηριοποιούνταν είτε σε διαφορετικές και μη-ανταγωνιστικές μεταξύ τους δραστηριότητες, είτε σε σχετικά προστατευμένες εθνικές αγορές.

Οι εξελίξεις αυτές έχουν οδηγήσει σε ένα μεγάλο βαθμό αλληλεξάρτησης και αλληλοδιείσδυσης των εθνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, με αποτέλεσμα η μετάδοση προβλημάτων ανάμεσα σε ξένα και εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα μέσω της διεθνούς διατραπεζικής αγοράς και των διεθνών συστημάτων πληρωμών, να έχουν πλέον οδηγήσει στην «διεθνοποίηση» των συνεπειών των τραπεζικών κρίσεων.

Όπως είναι φανερό, οι εξελίξεις αυτές έχουν δημιουργήσει σημαντικές προκλήσεις για τις ρυθμιστικές αρχές, καθώς απαιτείται αυξημένη συνεργασία και συντονισμένη επιτήρηση των τραπεζικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές χώρες.

Πράγματι, ο κίνδυνος αποσταθεροποίησης των εθνικών τραπεζικών συστημάτων λόγω της σταδιακής παγκοσμιοποίησης του χρηματοπιστωτικού τομέα, είναι και ο λόγος για τον οποίο ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 έχει ενταθεί η διεθνής συνεργασία στον τομέα αυτό, κυρίως μέσω των εργασιών της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία .

1.4 ΤΟ ΝΤΟΜΙΝΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ

Όπως προκύπτει από τα προηγούμενα , η οικονομική ζώνη κάθε χώρας , επηρεάζει σε άμεσο αλλά και σε έμμεσο ρόλο την οικονομική ζώνη και των άλλων χωρών. Έτσι λοιπόν γίνεται κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο η χρηματοπιστωτική κρίση και οι επισφάλειες , επηρέασαν από την αρχή της δημιουργίας τους μέσω μιας χώρας και τις υπόλοιπες, αλλά και έπαιξαν τον ρόλο του ντόμινο στην καταστροφή , συμπαρασύροντας στην κάθοδο και φέρνοντας την οικονομική κρίση σε μια παγκόσμια κλίμακα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Το πλήθος των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια κοινωνία, μέσα σε ένα χρόνο, αφού πρώτα μετατραπεί σε χρηματικές μονάδες, μας δίνει το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π) της κοινωνίας στο χρόνο αυτό. Το Α.Ε.Π., λοιπόν, μετράει την συνολική επίδοση της κοινωνίας μέσα σε ένα χρόνο. Υπάρχουν λοιπόν περισσότεροι τρόποι για τον υπολογισμό του εθνικού εισοδήματος. Ο βασικότερος τρόπος είναι να υπολογίσουμε τις συνολικές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες, πρόκειται για την προσέγγιση με βάση τις δαπάνες. Ένας δεύτερος τρόπος είναι να υπολογίσουμε το συνολικό εισόδημα, οπότε πρόκειται για την προσέγγιση με βάση το εισόδημα¹.

Το Α.Ε.Π. ως Δαπάνη υπολογίζεται ως εξής:

Α.Ε.Π. = Κατανάλωση + Επένδυση + Δημόσιες Δαπάνες + Καθαρές Εξαγωγές

- Η κατανάλωση αφορά στην αγορά καταναλωτικών αγαθών όπως τροφή, ρουχισμός, έπιπλα κ.ά., καθώς και υπηρεσιών από τα νοικοκυριά. Η κατανάλωση διαιρείται σε τρεις υποκατηγορίες: μη διαρκή αγαθά, διαρκή αγαθά και υπηρεσίες.

- Οι επενδύσεις αποτελούνται από αγαθά που αγοράζονται για μελλοντική χρήση και αφορούν:

- α) στις δαπάνες των επιχειρήσεων για την αγορά νέων εργοστασίων και εξοπλισμού (κτίρια, μηχανήματα, αυτοκίνητα κ.ά.),

- β) στις δαπάνες των νοικοκυριών για την αγορά ή κατασκευή σπιτιών και

- γ) στις επενδύσεις σε αποθέματα που είναι η αύξηση των αποθεμάτων αγαθών που διατηρούν οι επιχειρήσεις. Οι αυξομειώσεις αυτές μπορεί να είναι είτε θετικές, είτε αρνητικές. Αν τα αποθέματα αυξάνονται, τότε οι επενδύσεις σε αποθέματα είναι θετικές και προστίθενται στο Α.Ε.Π. γιατί απλούστατα

¹ Λαδής Σ., Νταλάκου Β., *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2008

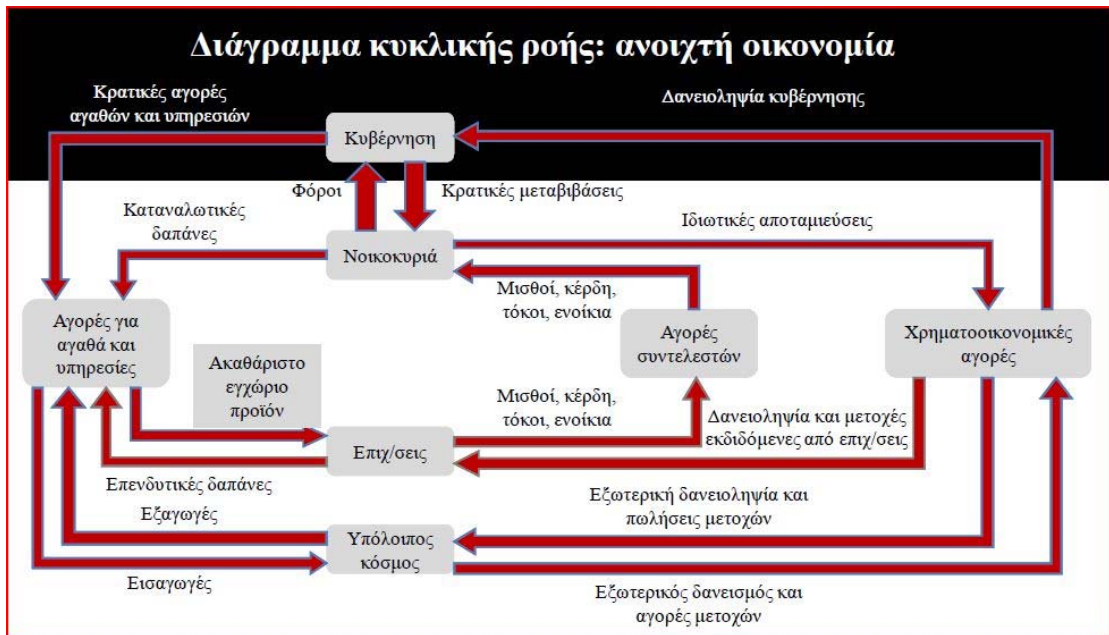
αποτελούν παραγωγή της τρέχουσας περιόδου ενώ, αν τα αποθέματα μειώνονται, τότε οι επενδύσεις σε αποθέματα είναι αρνητικές και αφαιρούνται από το Α.Ε.Π. γιατί αποτελούν παραγωγή προηγούμενων περιόδων. Το γεγονός της ύπαρξης αρνητικών αποθεμάτων σημαίνει ότι, η κοινωνία καταναλώνει περισσότερα από όσα παράγει.

- Οι δημόσιες δαπάνες είναι οι δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η κυβέρνηση και η τοπική αυτοδιοίκηση. Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κονδύλια όπως οι στρατιωτικές δαπάνες, οι δαπάνες για την κατασκευή διαφόρων έργων, όπως δρόμων, λιμανιών, πλατειών, εργοστασίων κτλ., δηλαδή έργων που εξυπηρετούν το κοινωνικό σύνολο και η μισθοδοσία των δημοσίων υπαλλήλων. Δεν περιλαμβάνονται όμως οι μεταβιβαστικές πληρωμές σε άτομα όπως είναι οι συντάξεις και τα επιδόματα ανεργίας από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης. Επειδή οι πληρωμές αυτές συνιστούν απλώς ανακατανομή του υπάρχοντος εισοδήματος και δεν παρέχονται ως αντάλλαγμα για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών.

- Οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών λαμβάνουν υπόψη το εμπόριο με άλλες χώρες. Οι εξαγωγές προστίθενται στο Α.Ε.Π. γιατί αποτελούν παραγωγή της χώρας. Αντίθετα οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, αφαιρούνται από το Α.Ε.Π. για το λόγο ότι δεν αποτελούν παραγωγή της χώρας, αλλά ξένων χωρών. Οι καθαρές εξαγωγές αντιπροσωπεύουν την καθαρή δαπάνη από το εξωτερικό για δικά μας αγαθά και υπηρεσίες, η οποία παρέχει εισόδημα σε εγχώριους παραγωγούς.

- Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές μιας χώρας αποτελούν το εμπορικό της ισοζύγιο. Εάν η αξία των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από την αξία των εισαγωγών τότε προκύπτει θετικό εμπορικό ισοζύγιο. Αντίθετα, αν η αξία των εξαγωγών είναι μικρότερη από την αξία των εισαγωγών τότε προκύπτει αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο².

² Λαδής Σ., Νταλάκου Β., *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2008

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΡΟΗΣ

2.3 ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Οικονομικών Λογαριασμών (ΕΣΟΛ) ο όρος "δημόσιος τομέας" καλύπτει τον τομέα της γενικής κυβέρνησης που χωρίζεται σε άλλους τομείς όπως: κεντρική διοίκηση ,

τοπική αυτοδιοίκηση και οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων των εμπορικών πράξεων, όπως ορίζονται στο ΕΣΟΛ. Η εξαίρεση των εμπορικών πράξεων σημαίνει ότι ο τομέας της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνει μόνο τα θεσμικά όργανα, τα οποία ως κύριο καθήκον έχουν την παραγωγή μη εμπορικών υπηρεσιών.

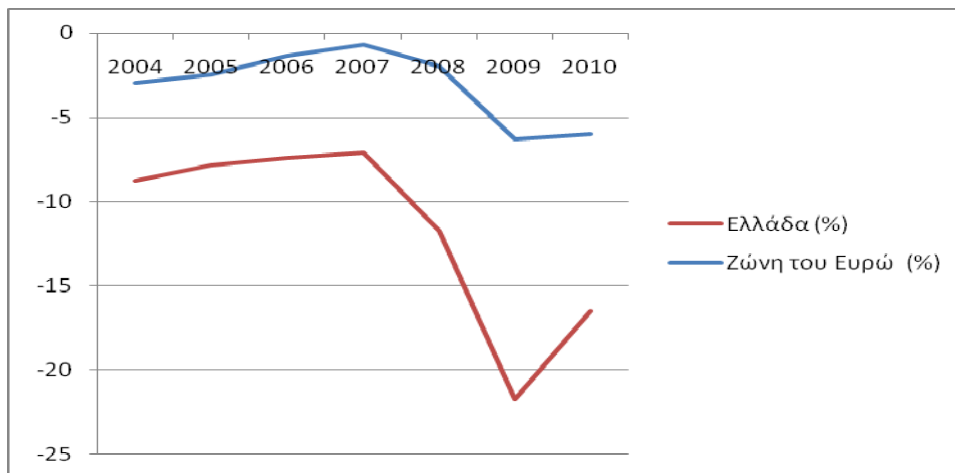
Το δημόσιο έλλειμμα (πλεόνασμα) είναι ο καθαρός δανεισμός (παροχή δανείων) της γενικής κυβέρνησης. Οι δημόσιες επενδύσεις είναι οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου του δημόσιου τομέα. Το δημόσιο χρέος είναι η ονομαστική αξία όλων των υφιστάμενων ακαθάριστων υποχρεώσεων του τομέα της γενικής κυβέρνησης, στο τέλος του έτους, εξαιρουμένων των υποχρεώσεων των οποίων τα αντίστοιχα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού βρίσκονται στην κατοχή του τομέα της γενικής κυβέρνησης. Το δημόσιο χρέος αποτελείται από τις υποχρεώσεις της γενικής κυβέρνησης στις ακόλουθες κατηγορίες: νομισματική κυκλοφορία και καταθέσεις, βραχυπρόθεσμοι τίτλοι, ομολογίες, λοιπά βραχυπρόθεσμα δάνεια, καθώς και μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα δάνεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ 2004-2010

	Ζώνη του Ευρώ (%)	Ελλάδα (%)
2004	-3	-5,74
2005	-2,5	-5,34
2006	-1,4	-6
2007	-0,7	-6,39
2008	-2	-9,75
2009	-6,3	-15,44
2010	-6	-10,5

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2012)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ 2004-2010

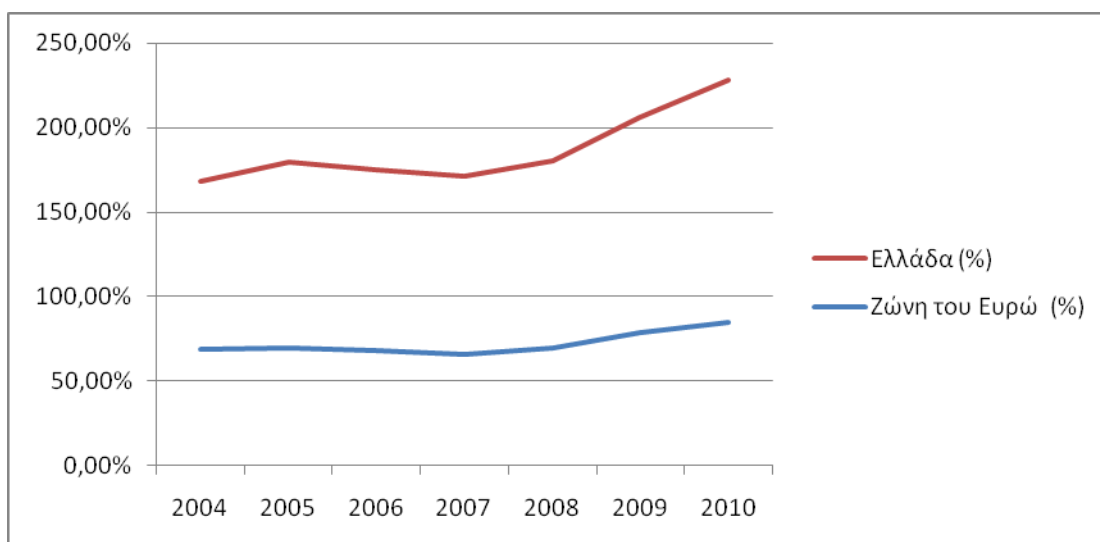
Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΕ % ΤΟΥ ΑΕΠ

	Ζώνη του Ευρώ (%)	Ελλάδα (%)
2004	69,40%	98,87%
2005	70,20%	109,03%
2006	68,50%	106,44%
2007	66,20%	105,41%
2008	69,90%	110,72%
2009	79,30%	127,09%
2010	85,20%	142,72%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2012)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΕ % ΤΟΥ ΑΕΠ

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2012)

2.2 ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Δεν είναι μόνο το δημοσιονομικό έλλειμμα που έχει συμβάλει στο σημερινό πρόβλημα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζει η χώρα, αλλά και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο αντανακλά την υπέρβαση της κατανάλωσης σε σχέση με το εισόδημα, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Εξάλλου, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οδήγησε σε αύξηση του εξωτερικού χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ από μόλις πάνω από το 40% το 2001 σε περίπου 85% το 2009.

Παράλληλα, στο διάστημα αυτό, αυξάνονται οι πληρωμές τόκων επί του εξωτερικού χρέους και σήμερα αντιπροσωπεύουν πάνω από 5% του ΑΕΠ. (Σύμφωνα με τη μακροοικονομική προσέγγιση, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η ανάπτυξη προήλθε κυρίως από την πλευρά της ζήτησης, με αποτέλεσμα η εγχώρια συνολική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών να υπερβαίνει επί σειράν ετών το δυνητικό συνολικό προϊόν της ελληνικής οικονομίας. Τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας συνέβαλαν στα υψηλά εξωτερικά ελλείμματα και τη σώρευση του εξωτερικού χρέους.

2.4 Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ

Η ανεργία μαζί με τον πληθωρισμό αποτελούν δύο από τα σοβαρότερα προβλήματα των σύγχρονων οικονομιών, με εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις.

Όταν σε μία οικονομία παρατηρείται συνεχής αύξηση στο γενικό επίπεδο των τιμών τότε λέμε ότι υπάρχει πληθωρισμός. Εξ' ορισμού ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Με τον όρο γενικό επίπεδο τιμών εννοούμε ένα αφηρημένο μέγεθος το οποίο προκύπτει από το μέσο όρο των τιμών των προϊόντων τα οποία παράγονται σε μία οικονομία.

Πρέπει να τονιστεί, ότι μία και μοναδική αύξηση των τιμών χωρίς τάση παραπέρα αύξησης δεν θεωρείται πληθωρισμός. Ο πληθωρισμός δεν είναι μία στατική κατάσταση, αλλά αντίθετα μία δυναμική διαδικασία. Έτσι, αν για παράδειγμα, λόγω της επιβολής φόρων από το δημόσιο στις τιμές πώλησης ορισμένων προϊόντων, αυξηθούν οι τιμές τους, τότε αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν πληθωρισμός, καθότι είναι μία παροδική και όχι συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Ο πληθωρισμός μετριέται με το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Δ.Τ.Κ.) ο οποίος είναι ένας αριθμοδείκτης που μετράει το ποσοστό αύξησης του επιπέδου των τιμών κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

Όμως ο πληθωρισμός διακρίνεται σε διάφορες υποκατηγορίες ανάλογα με το τι εκφράζει. Παρακάτω παρατίθενται τα διάφορα είδη πληθωρισμού.

ΠΗΓΗ: Γεράσης Γιάννης (2009), «Η Ελλάδα στη δίνη της οικονομικής κρίσης», Εκδόσεις Ροές, Αθήνα

Είδη Πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός είναι σύνθετο φαινόμενο με πολλές αιτίες, πολλά χαρακτηριστικά και πολλές επιδράσεις προς όλες τις κατευθύνσεις. Είναι συνεπώς δυνατόν να επισημανθούν διάφορα είδη πληθωρισμού ανάλογα με το κριτήριο διάκρισης το οποίο θα χρησιμοποιηθεί.

Αν το κριτήριο αυτό είναι ο χρόνος, τότε είναι δυνατόν να έχουμε πληθωριστικές εκδηλώσεις εποχικού χαρακτήρα, βραχυχρόνιου χαρακτήρα, διάρκειας μέχρι ένα έτος, μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα, διάρκειας μέχρι πέντε έτη και μακροχρόνιου χαρακτήρα, διάρκειας μεγαλύτερης της πενταετίας.

Αν ληφθεί υπόψη το κριτήριο της έντασης των πληθωριστικών φαινομένων, τότε είναι δυνατόν να διακρίνουμε τρία είδη πληθωρισμού: μέτριος, καλπάζων και υπερπληθωρισμός.

Πρέπει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει γενική συμφωνία για την ακριβή ποσοτική διάκριση του πληθωρισμού στις εν λόγω τρεις κατηγορίες, γιατί υπάρχουν διαφορές ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες κάθε χώρας.

Αν χρησιμοποιηθεί το κριτήριο της φάσης της οικονομικής συγκυρίας κατά την οποία εκδηλώνονται τα πληθωριστικά φαινόμενα, τότε είναι δυνατόν να διακρίνουμε:

- Πληθωρισμός κατά την περίοδο ανόδου του οικονομικού κύκλου,
- Πληθωρισμός κατά την περίοδο του ανωτάτου επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας,
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο της ύφεσης,
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο του κατωτάτου σημείου,
- Πληθωρισμός κατά την περίοδο της στασιμότητας (Στασιμοπληθωρισμός),
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο της οικονομικής ανάπτυξης.

Αν χρησιμοποιήσουμε το κριτήριο των αιτίων των πληθωριστικών φαινομένων μπορούμε να παρουσιάσουμε πολλά είδη πληθωρισμού και

ΠΗΓΗ: Γεράσης Γιάννης (2009), «Η Ελλάδα στη δίνη της οικονομικής κρίσης», Εκδόσεις Ροές, Αθήνα
ειδικότερα:

Πληθωρισμός Ζήτησης

Όταν η συνολική ζήτηση υπερβαίνει τη συνολική προσφορά, το γενικό επίπεδο τιμών ανεβαίνει. Στο μέτρο που η ανισότητα μεταξύ ζήτησης και προσφοράς μπαίνει σε διαρκή βάση, έχουμε πληθωρισμό ζήτησης.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων πληθωρισμού ζήτησης η αύξηση της συνολικής ζήτησης προέρχεται από τον κρατικό τομέα. Τέτοιου είδους έμμονη αύξηση της συνολικής ζήτησης εμφανίζεται σε περιόδους πολέμου, όταν ο κρατικός τομέας επιζητεί τη μεταφορά παραγωγικών συντελεστών από τη χρήση τους για καταναλωτικούς σκοπούς στη βιομηχανία παραγωγής πυρομαχικών και άλλων σχετικών υλικών πολέμου. Επίσης, η αναγκαστική αποταμίευση, σαν μέσο οικονομικής ανάπτυξης, αποβλέπει στη μεταφορά παραγωγικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα στο κρατικό, μέσω πληθωρισμού.

Διαρθρωτικός Πληθωρισμός

Ακόμα και όταν σε μία οικονομία η συνολική ζήτηση δεν είναι μεγαλύτερη από τη συνολική προσφορά, είναι δυνατόν η ζητούμενη ποσότητα για ορισμένα μόνο προϊόντα να είναι μεγαλύτερη από την προσφερόμενη στις ισχύουσες τιμές. Το γεγονός αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών των προϊόντων αυτών και κατά συνέπεια την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Πληθωρισμός Κόστους

Ο πληθωρισμός κόστους αναφέρεται σε αυξητική τάση του γενικού επιπέδου τιμών που έχει την πηγή της στην αύξηση του κόστους παραγωγής, λόγω αύξησης του εργατικού ή άλλου στοιχείου του κόστους.

ΠΗΓΗ: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.el.html>

Εισαγόμενος πληθωρισμός

Η αύξηση των τιμών των εισαγόμενων σε μία χώρα προϊόντων έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών της χώρας αυτής, αφού ορισμένα από αυτά τα προϊόντα χρησιμοποιούνται για την παραγωγή άλλων προϊόντων και η αύξηση της τιμής τους θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους των παραγόμενων προϊόντων. Εισαγόμενος πληθωρισμός μπορεί να προκληθεί και από τη συνεχή υποτίμηση του νομίσματος της χώρας.

Στασιμοπληθωρισμός

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει παρατηρηθεί σε πολλές χώρες συνύπαρξη πληθωρισμού και ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται στασιμοπληθωρισμός (stagflation). Σε ορισμένες περιπτώσεις η ταυτόχρονη ύπαρξη πληθωρισμού και ανεργίας μπορεί να οφείλεται και στην ύπαρξη μεγάλης διαρθρωτικής ανεργίας.

Ο πληθωρισμός είναι μία κατάσταση η οποία έχει πολλαπλές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας, οι βασικότερες από τις οποίες εξετάζονται παρακάτω:

1. Στη Διανομή του Εισοδήματος

Το βάρος του πληθωρισμού πέφτει κυρίως στα σταθερά εισοδήματα ή στα εισοδήματα που δεν προσαρμόζονται εύκολα στα υψηλότερα επίπεδα τιμών. Αντίθετα, ο πληθωρισμός ευνοεί τους οφειλέτες χρημάτων και αποτελεί κίνητρο για δανεισμό, αφού το ύψος του επιτοκίου δεν προσαρμόζεται συνήθως στην πληθωριστική τάση.

2. Στην Οικονομική Μεγέθυνση

Ένας έρπων πληθωρισμός πιστεύεται ότι είναι ωφέλιμος για το σύνολο της οικονομίας, αφού μια ελαφρά αυξητική τάση των τιμών μπορεί να θεωρηθεί κίνητρο για την αύξηση της παραγωγής, καθόσον τα επιχειρηματικά κέρδη διογκώνονται.

Αντίθετα, ένας υψηλός πληθωρισμός πιστεύεται ότι μπορεί να έχει ανασχετική επίδραση στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, καθόσον με τον πληθωρισμό εξασθενίζει η ροπή προς αποταμίευση με αποτέλεσμα τη συμπίεση

της επενδυτικής δραστηριότητας, τη μείωση του ρυθμού σχηματισμού πάγιου

κεφαλαίου και κατά συνέπεια την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα στοιχεία του πληθωρισμού στην Ελλάδα το έτος 2013 δίνονται παρακάτω:

Αρνητικό πληθωρισμό -1,4% εμφάνισε η Ελλάδα τον Ιανουάριο, το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ μετά την Κύπρο (-1,6%), σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat.

Πηγή: <http://www.skai.gr/news/finance/article/252658/eurostat-sto-14-o-plithorismos-stin-ellada-ton-ianouario-/#ixzz2y5F4H0qU>

Οι ισχυρές αναταράξεις, που ξεκίνησαν το 2007 στις ΗΠΑ και μεταδόθηκαν σε όλο τον κόσμο, δεν θα μπορούσαν να μην επηρεάσουν και την ελληνική οικονομία, ιδίως μετά το Σεπτέμβριο του 2008 όταν η κρίση επιδεινώθηκε δραματικά. Ωστόσο, οι βασικότερες αιτίες της κρίσης χρέους του ελληνικού δημοσίου είναι οι χρόνιες παθολογίες της χώρας τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα που παρατηρήθηκαν από την αρχή της κρίσης ήταν η δημιουργία ενός φαύλου κύκλου αλληλοεπιδράσεων μεταξύ των αρνητικών εξελίξεων στην πραγματική οικονομία και στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Η δυσλειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών συμπιέζε την οικονομική δραστηριότητα ενώ με τη σειρά της, η εξασθένηση της οικονομικής δραστηριότητας υπονόμει περαιτέρω την κεφαλαιακή θέση του χρηματοπιστωτικού τομέα και την ικανότητά του να χρηματοδοτεί τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων χορήγησης πιστώσεων εκ μέρους των τραπεζών περιόρισε την προσφορά δανείων οδήγησε σε λιγότερες επενδύσεις και λιγότερη κατανάλωση. Η μείωση της ροπής για κατανάλωση ή ανάληψη επενδύσεων με τη σειρά της είχε ως αποτέλεσμα να περιοριστεί και η ζήτηση για

πιστώσεις. Επιπλέον, η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και του όγκου εμπορίου παγκοσμίως έπληξε τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας παρουσίασε σημαντικά προβλήματα μετά το 2000 και την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Ο πληθωρισμός, παρόλο που μειώθηκε σε σχέση με τα επίπεδα πριν από το 2000, παρέμεινε αισθητά υψηλός για τα δεδομένα της ευρωζώνης. Κατά μέσο όρο ήταν πάνω από 1% υψηλότερος σε σχέση με το επίπεδο του πληθωρισμού της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, και το επίπεδο αύξησης των μισθών (λαμβάνοντας υπόψη και την αύξηση της παραγωγικότητας) ήταν συγκριτικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο της Ευρωζώνης.

Ο συνδυασμός του υψηλού πληθωρισμού και της μεγάλης αύξησης της αμοιβής της εργασίας σε σχέση με την παραγωγικότητα, είχε ως αποτέλεσμα να χειροτερεύσει η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος το διάστημα 2001-2009 η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας υποχώρησε κατά 25%.

Μείωση 8,7% παρουσίασε η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων, κατά το μήνα Ιούνιο 2013, διαμορφούμενη στο ποσό των 3.799,6 εκατ. ευρώ έναντι 4.161,0 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του έτους 2012.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων, κατά το δωδεκάμηνο Ιουλίου 2012 - Ιουνίου 2013, παρουσίασε μείωση 1,8%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο Ιουλίου 2011 - Ιουνίου 2012.

ΠΗΓΗ:http://www.enikos.gr/economy/165425,ELSTAT:_Meiwsh_72_stis_exagwges.html

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών, κατά το μήνα Ιούνιο 2013, ανήλθε στο ποσό των 2.130,4 εκατ. ευρώ έναντι 2.295,1 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του έτους 2012, παρουσιάζοντας μείωση 7,2%.

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών, κατά το δωδεκάμηνο Ιουλίου 2012 - Ιουνίου 2013, παρουσίασε αύξηση 11,1%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο Ιουλίου 2011 - Ιουνίου 2012.

ΠΗΓΗ: Λαπαβίτσας Κ. (2010), «2010 Κρίση Ευρωζώνης, φτώχεια του δυνατού,, πτώχευση του αδυνάτου», Εκδόσεις Νόβολι, Αθήνα

Η αδυναμία της γραφειοκρατίας είχε αρνητικές συνέπειες στην ποιότητα των υπηρεσιών που προσέφερε η δημόσια διοίκηση και στις σχέσεις κράτους-πολίτη, με συνεπακόλουθα την αδυναμία ενεργού και συντεταγμένης συμμετοχής στις αποφάσεις της διοίκησης, έλλειμμα διαφάνειας της δράσης των δημόσιων αρχών που επιβαρύνεται από την απουσία διαδικασιών λογοδοσίας, άνιση πρόσβαση και φαινόμενα μη ισότιμης μεταχείρισης από τις υπηρεσίες.

Η αναποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση και η γραφειοκρατία συχνά αναφέρονται ως ένας από τους κύριους παράγοντες που καθιστούν δυσμενές το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα αποτρέποντας τις νέες επενδύσεις και την ανάπτυξη. Για την Ε.Ε. η μείωση της γραφειοκρατίας είναι κρίσιμος

ΠΗΓΗ: Λιούκας Σπύρος (2010), «Οι Ελληνικές επιχειρήσεις μετά την κρίση: Προοπτικές και στρατηγικές για διεθνή ανταγωνιστικότητα», Δεκέμβριος 2010

παράγοντας για τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, κύριο στόχο της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

ΠΗΓΗ: Παππάς Βασίλης (2012), «Η επιχειρηματικότητα την εποχή της κρίσης: Η έκθεση του IOBE για το 2009-2010», <http://epixeirein.gr>

Κάθε χρόνο, η κυβέρνηση έχει έσοδα, τα οποία προέρχονται π.χ. από φόρους, και δαπάνες, όπως π.χ. την καταβολή μισθών στους δημοσίους λειτουργούς. Αν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα, η κυβέρνηση σημειώνει έλλειμμα και πρέπει να προχωρήσει σε δανεισμό. Έτσι δημιουργείται χρέος. Επιπλέον, αν η κυβέρνηση έχει συσσωρεύσει χρέος από προηγούμενα έτη, κατά τα οποία λειτουργούσε σημειώνοντας έλλειμμα, το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει περαιτέρω το χρέος.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση μεταξύ χρέους και ελλείμματος είναι αμφίδρομη: το έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί από τα προηγούμενα έτη αλλά και το συσσωρευμένο χρέος των προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα στο τρέχον έτος. Το δεύτερο συμβαίνει επειδή οι πληρωμές τόκων που αφορούν το χρέος, το οποίο έχει συσσωρευτεί από προηγούμενα έτη, αποτελούν δαπάνη κατά το τρέχον έτος και προστίθενται στο έλλειμμα αυτού του έτους.

Σε κάθε δεκαετία η Ελλάδα σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ, αναφέρει δια επισήμων λογιστικών καταστάσεων το έλλειμμα, το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό του μεγέθους της ελληνικής οικονομίας και υπολογίζεται κατά μέσο όρο στο διάστημα των δέκα ετών. Το μέγεθος της οικονομίας υπολογίζεται με βάση το ΑΕΠ, δηλαδή την συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην Ελλάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Δεκαετία	1960-1	1970-1	1980-1	1990-1	2000-2
	969	979	989	999	009
Δημόσιο έλλειμμα ως % επί του ΑΕΠ	0,6	1,2	8,1	8,4	5,9

Πηγή: ΟΟΣΑ(2010)

Η εξέλιξη του ελλείμματος αντικατοπτρίζεται σε αυτήν του δημοσίου χρέους. Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει το δημόσιο χρέος στο τέλος κάθε δεκαετίας, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Έτος	1980	1990	2000	2009
Δημόσιο χρέος ως % επί του ΑΕΠ	26	71	101,5	115,1

Πηγή: ΟΟΣΑ(2010)

Τα υψηλά ελλείμματα στη δεκαετία του 1980 οδήγησαν σε δραματική αύξηση του χρέους: το χρέος αυξήθηκε από 26% επί του ΑΕΠ, το 1980, σε ποσοστό 71% επί του ΑΕΠ, το 1990.

Το χρέος συνέχισε να αυξάνεται κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες ως αποτέλεσμα των αυξημένων ελλειμμάτων, τα οποία βρίσκονταν σε υψηλά επίπεδα εν μέρει λόγω των πληρωμών τόκων επί του συσσωρευμένου χρέους.

Γιατί είναι υπερχρεωμένη η Ελλάδα στους ξένους; Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας, το οποίο ορίζεται ως το ποσό που χρωστάει η Ελλάδα στους ξένους, ανερχόταν το 2009 σε ποσοστό 82.5% επί του ΑΕΠ. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλό: για παράδειγμα, είκοσι φορές μεγαλύτερο από τις ετήσιες δαπάνες της Ελλάδας στον τομέα της παιδείας.

Πως συσσωρεύτηκε το μεγάλο εξωτερικό χρέος και πως συνέβαλλε σε αυτό το δημόσιο χρέος; Μία χώρα συσσωρεύει εξωτερικό χρέος όταν η κυβέρνησή της ή ο ιδιωτικός τομέας (δηλ. επιχειρήσεις και πολίτες) δανείζονται από ξένους. Στην περίπτωση της Ισπανίας, της οποίας το εξωτερικό χρέος βρίσκεται σε παρόμοιο υψηλό επίπεδο με της Ελλάδας, για ένα μεγάλο μέρος του δανεισμού ευθύνεται ο ιδιωτικός τομέας: Οι ισπανικές τράπεζες δανείζονταν από τράπεζες του εξωτερικού προκειμένου να παρέχουν δάνεια σε Ισπανούς πολίτες, οι οποίοι έπειτα αγόραζαν σπίτια σε υπέρογκες, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, τιμές.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ιδιωτικός τομέας δεν δανείστηκε από το εξωτερικό: οι αποταμιεύσεις των Ελλήνων επαρκούσαν για την κάλυψη των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα. Αντί για αυτό, ο εξωτερικός δανεισμός πραγματοποιούνταν από την κυβέρνηση. Πράγματι, το εξωτερικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας, το οποίο ορίζεται ως το τμήμα του εξωτερικού χρέους που συσσωρεύεται από την κυβέρνηση, ανήλθε στο 89% επί του ΑΕΠ το 2009 (ή στο 79% επί του συνολικού δημοσίου χρέους στον Πίνακα 4). Ως εκ τούτου, το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ουσιαστικά ταυτίζεται με το εξωτερικό δημόσιο χρέος της.

Όταν μία χώρα δανείζεται από το εξωτερικό, καταναλώνει περισσότερο από ότι παράγει. Η επιπρόσθετη κατανάλωση προέρχεται από εισαγωγές, τις οποίες η χώρα μπορεί να αγοράσει από τους ξένους, χρησιμοποιώντας τα χρήματα με τα οποία δανείζεται από αυτούς. Στην Ελλάδα, λοιπόν, οι Έλληνες πολίτες κατανάλωναν εισηγμένα αγαθά με τα χρήματα που δανειζόταν η κυβέρνησή τους από το εξωτερικό.

Τα χρήματα του δανεισμού διοχετεύονταν από την κυβέρνηση στους πολίτες με διάφορους τρόπους, π.χ. μέσω των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, των πληρωμών σε προμηθευτές του κράτους, των συντάξεων που καταβάλλονταν στους συνταξιούχους. Λόγω των υψηλότερων εισοδημάτων τους, οι πολίτες κατανάλωναν περισσότερο και στο σύνολό της η Ελλάδα κατανάλωνε περισσότερο από ότι παρήγαγε.

Για να έχουμε μία πιο πλήρη κατανόηση της εξέλιξης του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, χρησιμοποιούμε τον Πίνακα 5 και συμπεριλαμβάνουμε και τις επενδύσεις και εξαγωγές, τις οποίες δεν αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Δεκαετία	1990-1999	2000-2009
Εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές) ως % επί του ΑΕΠ	-10,7	-11,4
Καθαρός δανεισμός ως % επί του ΑΕΠ	4,1	10,2
Καθαρές μεταβιβάσεις ως % επί του ΑΕΠ	5,9	2

Πηγή: ΟΟΣΑ(2010)

Το εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο προκύπτει αφαιρώντας τις εισαγωγές από τις εξαγωγές. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες (και παλαιότερα, σε μικρότερη όμως κλίμακα), το εμπορικό ισοζύγιο ήταν αρνητικό, δηλαδή η Ελλάδα εισήγαγε περισσότερο από ότι εξήγαγε.

Το αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο σημαίνει επίσης ότι η Ελλάδα κατανάλωνε και επένδυε περισσότερο από ότι παρήγαγε. Πράγματι, η επιπλέον κατανάλωση και οι επενδύσεις προέρχονταν από εισαγωγές, οι οποίες ξεπερνούσαν τις εξαγωγές. (Γενικότερα, το άθροισμα της κατανάλωσης και των επενδύσεων μείον το ΑΕΠ ισούται με μείον το εμπορικό ισοζύγιο, όπως επιβεβαιώνει ο Πίνακας 5).

Η Ελλάδα ήταν σε θέση να εισάγει περισσότερο από ότι εξήγαγε λόγω του εξωτερικού δανεισμού της. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το ετήσιο ποσοστό δανεισμού ανερχόταν κατά μέσο όρο σε 4,1% επί του ΑΕΠ. Αν και αυτό το ποσοστό είναι υψηλό, αυξήθηκε ακόμη περισσότερο, προσεγγίζοντας το 10,2%, κατά τη δεκαετία του 2000.

Και όπως ήταν αναμενόμενο, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε ραγδαία: ανήλθε από 42,7% επί του ΑΕΠ το 2000 σε ποσοστό 82,5% το 2009. Ο Πίνακας 4 υποδεικνύει ότι ο εξωτερικός δανεισμός αυξήθηκε διότι η Ελλάδα πραγματοποιούσε εισαγωγές σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις εξαγωγές της και διότι οι μεταβιβάσεις από το εξωτερικό μειώθηκαν.

Δύο είναι οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στη μείωση των μεταβιβάσεων. Πρώτον, οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκαν, καθώς εντάχθηκαν σε αυτήν φτωχότερες χώρες από την Ελλάδα και οι πόροι από τα πακέτα συνοχής ανακατανεμήθηκαν αναλόγως. Δεύτερον, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώνει μεγαλύτερους τόκους στο αυξημένο εξωτερικό χρέος της. Εν ολίγοις, η Ελλάδα χρεώθηκε περαιτέρω στους ξένους κατά τη δεκαετία του 2000 διότι εισήγαγε ακόμη περισσότερο σε σύγκριση με τις εξαγωγές της, παρόλο που δεχόταν μικρότερες εισροές κεφαλαίου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και παρόλο που ήταν ήδη χρεωμένη.

Γιατί τόση ασωτία; Μέρος της απάντησης βρίσκεται στο γεγονός ότι οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά τη δεκαετία του 2000, όταν διοργανώθηκαν και οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Αλλά ο κύριος λόγος ήταν ότι οι Έλληνες πολίτες εξέφρασαν μικρότερη προθυμία αποταμίευσης κατά τη δεκαετία του 2000 καθώς τα επιτόκια ήταν χαμηλότερα και τα καταναλωτικά δάνεια των τραπεζών πιο άμεσα διαθέσιμα.

3.3 Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ. ΣΧΕΣΗ Α.Ε.Π- ΧΡΕΟΥΣ

Διατηρησιμότητα ή βιωσιμότητα (sustainability) του χρέους είναι η συνθήκη με την οποία ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ, D/Y , διατηρείται στα ίδια περίπου επίπεδα παρά το γεγονός ότι υπάρχουν τα πρόσθετα κάθε χρόνο ελλείμματα. Όταν ικανοποιείται αυτή η συνθήκη διατηρησιμότητας τότε το κράτος είναι αξιόχρεο. Αντίθετα όταν το D/Y αυξάνεται ανεξέλεγκτα υπάρχει κίνδυνος πτώχευσης του κράτους.

Η συνθήκη διατηρησιμότητας διατυπώνεται με την παρακάτω ανισότητα,

$$(G - T)/Y \leq (D/Y) \cdot (g - r)$$

όπου G είναι η συνολική ετήσια κρατική δαπάνη, T είναι τα συνολικά ετήσια φορολογικά έσοδα, $(G - T)$ είναι το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, g η διαχρονική τάση αύξησης του Y (μακροπρόθεσμος μη-κυκλικός ρυθμός ανάπτυξης) και r το επιτόκιο των κρατικών ομολόγων.

Η μοναδική πραγματική σχέση που υφίσταται περί διατηρησιμότητας του χρέους ενός κράτους είναι η σχέση επιτοκίου δανεισμού και ανάπτυξης. Τα υπόλοιπα δεν δίνουν την ακριβή εικόνα της οικονομικής κατάστασης του κράτους. Κλασσικό παράδειγμα αποτελεί η Ιαπωνία που τα τελευταία 20 χρόνια τρέχει στο 205% , και αντίθετα η Αργεντινή κατέρρευσε με 60% του Α.Ε.Π της.

Στην παρούσα μελέτη γίνεται αναφορά , καταγραφή και ανάλυση της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα. Παρακάτω γίνεται μια εντελώς ενδεικτική ανάλυση των στοιχείων που βρίσκονται αρκετά κοντά στη δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας το 2009 - 2010. Οι τιμές που παρουσιάζονται είναι ενδεικτικές και η ανάλυση που ακολουθεί δεν είναι στο μέγιστο βαθμό ακριβής και αυτό συμβαίνει διότι υπολογίζονται οι παρούσες συνθήκες οικονομικής κατάστασης στο σύνολο του χρέους, ενώ τμήμα του χρέους λήγει και πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί το 2010, τμήμα του χρέους το 2011, τμήμα του χρέους το 2012, και ούτω καθ' εξής. Με συνολικό έλλειμμα $d' = 15\% = 0.15$ και λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $b = 120\% = 1.2$, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης να είναι το χρέος βιώσιμο θα έπρεπε να ισχύει $g = 0.15/1.2 = 0.125 = 12.5\%$.

- Με λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $b = 120\% = 1.2$ και πραγματικό ΑΕΠ στάσιμο, δηλαδή ονομαστική μεγέθυνση ίση με τον πληθωρισμό, $g = 4\% = 0.04$, το συνολικό έλλειμμα για να είναι το χρέος βιώσιμο θα έπρεπε να είναι $d' = 1.2 \cdot 0.04 = 0.048 = 4.8\%$.

Η επίδραση των επιτοκίων κάνει την παρουσία της ξεκάθαρα. Με λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $b = 120\% = 1.2$ και ονομαστικό επιτόκιο της τάξης του $r \equiv 10\% = 0.1$ (κοντά στη τάξη μεγέθους που αποτιμούν το Ελληνικό χρέος οι χρηματαγορές από τον Ιανουάριο του 2010 και έκτοτε), το συνολικό έλλειμμα αυξάνεται σε σχέση με το πρωτογενές κατά τον όρο που αντιστοιχεί στους τόκους: $rD/Y = 1.2 \cdot 0.1 = 0.12 = 12\%$. Αυτό σημαίνει ότι στο αμέσως προηγούμενο

σενάριο η απαίτηση για συνολικό έλλειμμα 4.8% ισοδυναμεί με απαίτηση για πρωτογενές πλεόνασμα 7.2%.

- Με λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $b = 120\% = 1.2$ και ονομαστικό επιτόκιο της τάξης του $r = 4\% = 0.04$, το συνολικό έλλειμμα αυξάνεται σε σχέση με το πρωτογενές έλλειμμα κατά $1.2 \cdot 0.04 = 0.048 = 4.8\%$. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση πολύ ευνοϊκού επιτοκίου (κοντά στον πληθωρισμό και θεωρητικά κοντά στην τάξη μεγέθους του επιτοκίου του «μηχανισμού στήριξης») η απαίτηση για 4.8% συνολικό έλλειμμα ισοδυναμεί με απαίτηση ισοσκελισμένου προϋπολογισμού πλην τόκων, δηλαδή μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα/πλεόνασμα.

3.2 Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Από το τέλος του Β παγκοσμίου πολέμου ως και σήμερα όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις στήριξαν το μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας στον εξωτερικό δανεισμό. Η παραγωγική βάση της χώρας συρρικνώθηκε ενώ οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις απέβαιναν πάντοτε προς όφελος του μεγάλου κεφαλαίου και σε βάρος της εργατικής τάξης και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Αυτό το φαινόμενο οδήγησε στην έξαρση της κατάστασης της πτώχευσης. Όμως οι πτωχεύσεις κρατών μας πηγαίνουν πιο πίσω απ'όταν έκαναν την πρώτη τους εμφάνιση.

Η πρώτη επίσημη ελληνική πτώχευση μας πηγαίνει πίσω στο 1827, πριν ακόμη αναγνωριστεί το « Βασίλειον της Ελλάδος», όταν η ελληνική διοίκηση του Ιωάννη Καποδίστρια αδυνατεί να πληρώσει τα τοκοχρεολύσια των «δανείων της Ανεξαρτησίας». Έκτοτε, το ελληνικό αστικό κράτος θα κηρύξει πτώχευση τρεις ακόμη φορές (1843,1893/97,1932).

Οι πτωχεύσεις αυτές συνέβαλαν πάντοτε σε πολιτικές ανακατατάξεις και σε παρεμβάσεις των μεγάλων δυνάμεων.

Για να δείξουμε την σχέση των πολιτικών κομμάτων με την επιβάρυνση της οικονομικής κρίσης αλλά και την σχέση με το τραπεζικό σύστημα παραθέτουμε παρακάτω αυτούσια κομμάτι του άρθρου το οποίο βρήκαμε στον ιστότοπο που αναφέρεται παρακάτω.

Το χρηματοδοτικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα δύο «μεγάλα» κόμματα στην Ελλάδα, η Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ, εξετάζει σε ειδικό αφιέρωμά του το πρακτορείο Reuters, αναφέροντας ότι οι δύο πολιτικές παρατάξεις είναι επιβαρημένες με χρέη που αθροιστικά υπερβαίνουν τα 200 εκατομμύρια ευρώ.

Σύμφωνα με το δημοσίευμα, το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος του κομματικού χρέους προέρχεται από τραπεζικά δάνεια που εκταμιεύτηκαν με εγγύηση τις μελλοντικές κρατικές επιχορηγήσεις που θα λάμβαναν τα δύο κόμματα.

Καθώς ωστόσο η χρηματοδότηση αυτή έχει μειωθεί σημαντικά, σε σχέση με το παρελθόν τα δυο κόμματα έχουν χρέη που είναι αναντίστοιχα με το συρρικνωμένα έσοδά τους.

Όπως αναφέρουν μη ανώνυμες τραπεζικές πηγές του Reuters, τα αθροιστικά χρέη Νέας Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ ανέρχονται αυτή τη στιγμή σε 232 εκατομμύρια ευρώ, συγκριτικά με μόλις 32 εκατομμύρια που έλαβαν σε επιχορηγήσεις το 2011, «ποσό που είναι προορισμένο να υποχωρήσει».

Ο Λεάνδρος Ρακιντζής, γενικός επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, μίλησε στο Reuters για το χρηματοδοτικό κενό που αντιμετωπίζουν τα δύο κόμματα το οποίο, όπως είπε, καταδεικνύει ένα πρόβλημα στο σύστημα κομματικής χρηματοδότησης, καθώς «όλα αυτά είναι για την ανταλλαγή χαρών.»

«Τα κόμματα δεν μπορούν να αποπληρώσουν το χρέος, οπότε υπάρχει ένας φαύλος κύκλος στον οποίο εξαρτώνται από τις τράπεζες. Αυτό δημιουργεί μία αλληλοεξάρτηση μεταξύ πολιτικών και τραπεζών», σχολίασε στο διεθνές πρακτορείο ο κ. Ρακιντζής.

ΠΗΓΗ:<http://www.newsbomb.gr/politikh/story/238267/reuters-to-allo-hreos-tis-elladas#ixzz2xwz1atP9>

Τα πολιτικά κόμματα ,διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο, ουσιαστικά τον κυριότερο, καθώς με την πολιτική που ασκούν και με τα μέτρα που επιβάλλουν , στους πολίτες του κράτους, ρυθμίζουν την οικονομική κατάσταση της χώρας και ανάλογα με το αν θα αποδειχτεί η διακυβέρνηση σωστή ή όχι, το κράτος θα παρουσιάσει ανάκαμψη, ή διαφορετικά θα προκαλέσουν την συρρίκνωση της οικονομικής ζώνης.

Η περίπτωση της μελέτης , στην παρούσα εργασία , είναι η επίδραση των πολιτικών κομμάτων στην κατάσταση της οικονομίας της Ελλάδας. Βεβαίως όπως αναφέρθηκε η κύρια αιτία της οικονομικής κρίσης και της οικονομικής κατάστασης που βιώνουμε σήμερα , είναι η χρηματοπιστωτική κρίση που είχε αφετηρία την Αμερική και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο, πλήττοντας τις οικονομίες όλων των χωρών, την μια μετά την άλλη, αλλά ο ρόλος που έπαιξαν τα πολιτικά κόμματα στην περίοδο πριν την εμφάνιση των συμπτωμάτων της οικονομικής κρίσης, μιλώντας για την περίοδο πριν το 2007, περίπου μια δεκαετία ,ήταν υψίστης σημασίας παράγοντας για την επιδείνωση της τωρινής κατάστασης της χώρας.

Για να γίνει αντιληπτός ο η σχέση αυτή, δηλαδή της επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης εν μέσω και πριν την κρίση , με τις ενέργειες των πολιτικών κομμάτων, πρώτα είναι απαραίτητο να γίνει μια παράθεση του ρόλου των κυβερνητικών κομμάτων και της πολιτικής που πρέπει να ασκούν ,σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο νόμος.

Ο ρόλος των πολιτικών κομμάτων ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ.1 , ορίζονται βάση συντάγματος , οι διατάξεις για την ίδρυση, την λειτουργία, το οποίο ορίζει τα ακόλουθα: «έλληνας πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, που η οργάνωση και η δράση τους οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του Δημοκρατικού πολιτεύματος».

Σύμφωνα λοιπόν με το Σύνταγμα, οποιοσδήποτε Έλληνας πολίτης με εκλογικό δικαίωμα, μπορεί να ιδρύσει κόμμα και η απαγόρευση ενός κόμματος είναι αντίθετη στις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας και είναι αναποτελεσματική, ενώ ο ποινικός κώδικας , είναι αυτός που ορίζει και τιμωρεί τυχόν παράνομες ενέργειες μελών κομμάτων που τον παραβιάζουν.

Η οικονομική οργάνωση και λειτουργία στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων διαμορφώνονται σύμφωνα με δύο θεμελιώδεις αρχές:

- της διαφάνειας.
- της δημοκρατικής ανάδειξης, συγκρότησης και λειτουργίας των αρμοδίων οργάνων.

ΠΗΓΗ: Τσάτσος Θ. Δημήτρης: Συνταγματικό Δίκαιο. Τόμος Β Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας.

Η εξέλιξη και η ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τομείς του πολιτικού συστήματος, οι νέες ρυθμίσεις του εκλογικού ,συνταγματικού δικαίου και οι νέες εγγυήσεις διαφάνειας ως προς τη σχέση των πολιτικών οργάνων του κράτους με τους παράγοντες της οικονομικής και επικοινωνιακής εξουσίας είναι θέματα που αφορούν τη συγκρότηση και λειτουργία των κομμάτων.

Είναι υπαρκτή η σχέση μεταξύ πολιτικής και οικονομίας που συνήθως προσδιορίζεται με τη μορφή του πολιτικού χρήματος, η οποία εννοείται σαν την παράνομη χρηματοδότηση κομματικών ή και πολιτικών σε ατομικό επίπεδο δραστηριοτήτων . μπορεί να περιλαμβάνει την μη ελεγχόμενη σε νομικό τομέα ή της έμμεσης ενίσχυσής τους με παροχές σε είδος, το οποίο όμως μπορεί να φτάσει σε σημαντικό επίπεδο αν λάβει μέρος στη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Είναι ένα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο κατά τη διάρκεια προεκλογικών περιόδων, όπου ένα κόμμα προσπαθεί να συγκεντρώσει ψήφους, οι οποίες δεν έχουν σχέση με το πόσο ικανό είναι τελικά.

ΠΗΓΗ: Δημητρόπουλος Α., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2001.

Το εδάφιο. α` της παρ. 2 ορίζει και θέτει πλέον το δικαίωμα των κομμάτων και την παράλληλη υποχρέωση του κράτους, για οικονομική ενίσχυση, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τις εκλογικές τους δαπάνες ,κατά τις προεκλογικές περιόδους, αλλά και λειτουργικές ,που περιλαμβάνουν τα τρέχοντα διαχειριστικά τους έξοδα .

Το άρθρο 1 του Ν. 3023/02 διακρίνει τη χρηματοδότηση σε:

- τακτική, ανερχόμενη σε ποσοστό 1,02 τοις χιλίοις των τακτικών εσόδων του τακτικού κρατικού προϋπολογισμού ετησίως, και σε
- εκλογική, ύψους 0,22 τοις χιλίοις των τακτικών εσόδων του προϋπολογισμού κατά το έτος των εκλογών.

ΠΗΓΗ: Μαυριάς Γ. Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο 1. τα πολιτικά κόμματα, σελ 375 επ.
B. Κρατική οικονομική ενίσχυση

Για την κατανομή του ποσού της κρατικής ενίσχυσης τα άρθρα 2 και 3 του Ν. 3023/02 προβλέπουν ότι η τακτική χρηματοδότηση καταβάλλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος σε ποσοστό 80% σε αναλογία προς τις ψήφους των κομμάτων στις τελευταίες γενικές βουλευτικές εκλογές. Το υπόλοιπο 20% επιμερίζεται ισόποσα σε όσα κόμματα έχουν εκλέξει ευρωβουλευτή ή στη περίπτωση που έλαβαν άνω του 1,5 των ψήφων στις εκλογές έχοντας καταρτίσει συνδυασμούς τουλάχιστον στο 70% των εκλογικών περιφερειών.

ΠΗΓΗ: Μαυριάς Γ. Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο 1. τα πολιτικά κόμματα, σελ 375 επ.
B. Κρατική οικονομική ενίσχυση

Όλες αυτές οι λεπτομέρειες περί χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων αναφέρονται για να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, ο οποίος είναι ήδη επιβαρυνμένος και με τη σειρά του επιφέρει σημαντική διαμόρφωση της οικονομίας.

Ο τρόπος με τον οποίο κυβερνά ένα πολιτικό κόμμα στην Ελλάδα καθορίζει στο μέγιστο βαθμό και απόλυτα την πορεία της χώρας, διότι οι ενέργειες που μπορεί να κάνει είναι οι παρακάτω:

- ρύθμιση του ποσοστού των εισαγωγών
- ρύθμιση του ποσοστού των εξαγωγών
- διαμόρφωση του ΑΕΠ
- ρύθμιση του ποσοστού των φόρων
- πάταξη της κερδοσκοπίας ή εκτίναξης της
- αύξηση των επενδύσεων ή να βάλει φρένο στις επενδύσεις
- αύξηση των κινήτρων μέσω της χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα την καταπολέμηση της ανεργίας
- υποστήριξη του πρωτογενούς τομέα- της αγροτικής παραγωγής

- υποστήριξη του δευτερογενούς τομέα- της μεταποίησης
- υποστήριξη του τριτογενούς τομέα- του τουρισμού
- αύξηση της ροής του κύκλου χρήματος και έτσι της ευημερίας των πολιτών της.

Σε περίπτωση όμως που όλα αυτά γίνουν προς την αντίθετη κατεύθυνση και για το συμφέρον των ηγετών των πολιτικών κομμάτων , η οικονομική κατάσταση και το δημόσιο χρέος είναι ορατό και προφανές ότι αυξάνεται.

Έτσι ένα πολιτικό σύστημα που διακυβερνιόνταν από την εναλλαγή δύο πολιτικών κομμάτων σε αυτή τη δεκαετία πριν την κρίση , κατάφερε τα εξής αποτελέσματα:

- την δημιουργία ενός κλίματος ανοχής με την επιβράβευση του πλούτου με μη θεμιτά μέσα.
- Η δημιουργία της χαμηλής απόδοσης στον δημόσιο τομέα.
- Η δημιουργία ανισοτήτων μεταξύ ομάδων εργαζομένων
- η διατήρηση υψηλών ποσοστών κάτω από τα όρια της φτώχειας οδηγώντας σε συνθήκες οικονομικής εξαθλίωσης.

ΠΗΓΗ:<http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/101.pdf>

- Η διαμόρφωση κατάστασης με μεγάλες ανισότητες και αδικίες μεταξύ διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων.
- Η αξιοποίηση των κοινωνικών πόρων με τρόπο πελατειακό και με έντονα φαινόμενα παράνομης ιδιοποίησης των δημόσιων πόρων.

Στην παρούσα φάση της οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας, έπαιξε ρόλο ο δανεισμός των πολιτικών κομμάτων από το ΔΝΤ, το οποίο με τα μνημόνια που επέβαλλε, η κατάσταση της χώρας έγινε ακόμα πιο δραματική.

Η Ελλάδα βρέθηκε από τα τέλη του 2009 σε κατάσταση αδυναμίας χρηματοδότησης του τρέχοντος ελλείμματος, αδυναμίας αναχρηματοδότησης του χρέους και πληρωμής των ελληνικών κρατικών ομολόγων που έληγαν τον επόμενο

χρόνο, ομόλογα που κατείχαν κατά ένα μέρος εγχώριες τράπεζες, ασφαλιστικά ταμεία, κλπ, και κατά ένα μέρος φορείς και τράπεζες του εξωτερικού.

Στις 3 Μαΐου 2010 η Ελλάδα αιτήθηκε €80δισ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και €30δισ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευαν 3 συνημμένα μνημόνια:

1. "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),
2. "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και
3. "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Υπογράφοντες για την ελληνική πλευρά είναι ο Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Προβόπουλος, χωρίς κύρωση της δανειακής σύμβασης από τη Βουλή των Ελλήνων. Στις 8 Μαΐου 2010 υπογράφηκαν η "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία "Μνημόνιο".

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας(ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Παρακάτω παρατίθενται τα μνημόνια.

Τα τελευταία τρία χρόνια, η ραγδαία επιδείνωση των δημοσίων οικονομικών εκτόξευσε το κόστος δανεισμού της Χώρας σε απαγορευτικά επίπεδα, με αποτέλεσμα να αποκλειστεί από τις διεθνείς αγορές, και να διογκωθεί το δημόσιο χρέος σε πολύ υψηλά επίπεδα. Σταθμοί στην προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης ήταν:

- Η συμφωνία και υπογραφή στις 3 Μαΐου 2010 του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενεργούσε για λογαριασμό των κρατών μελών της Ευρωζώνης και της Ελληνικής Δημοκρατίας με τα συστατικά μέρη του, ήτοι:

(α) Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής,

(β) Μνημόνιο Συνεννόησης στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις

Οικονομικής Πολιτικής και

(γ) Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης.

Η υπογραφή του εν λόγω Μνημονίου αποτελούσε προαπαιτούμενο για τη σύναψη της Σύμβασης Δανειακής Διευκόλυνσης, καθώς και την έγκριση της χρηματοδότησης από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Δ.Ν.Τ.

- Η Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης ύψους 80.000.000.000 ευρώ της 8ης Μαΐου 2010 ύψους που συνομολογήθηκε μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδας με τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, η οποία προέβλεπε την ενίσχυση της σταθερότητας στην Ελλάδα σε διακυβερνητικό πλαίσιο μέσω συγκεντρωτικών διμερών δανείων.

- Η έγκριση τις 9 Μαΐου 2010 από την Εκτελεστικό Συμβούλιο

του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου της χρηματοδότησης αμέσου

ετοιμότητας για την Ελλάδα ισοδύναμης με Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα 26,432,9 εκατομμυρίων.

- Η κατάρτιση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 Παρά το γεγονός ότι η Χώρα και οι πολίτες της κατέβαλαν τεράστια προσπάθεια σταθεροποίησης σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα, η προσπάθεια εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών και μείωσης του ελλείμματος προσέκρουσε στη επιδείνωση της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, η οποία ταλανίζει τη Χώρα, μειώνοντας τα έσοδα σε σχέση με τα εκάστοτε προσδοκώμενα και αυξάνοντας το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Συγκεκριμένα, το δημόσιο χρέος ανήλθε στα 299 δις ευρώ το 2009, ή 129,3% του ΑΕΠ, αυξήθηκε στα 329 δις ευρώ το 2010, ή 144,9% του ΑΕΠ, ενώ το 2011,

σύμφωνα με τα έως τώρα στοιχεία, σημειώνει περαιτέρω επιδείνωση, φτάνοντας τα 368 δις υπερβαίνοντας το 169% του ΑΕΠ. Το μεγαλύτερο ποσοστό του χρέους λήγει εντός των αμέσως επομένων ετών, γεγονός που καθιστά τις άμεσες ταμειακές ανάγκες του Δημοσίου επιτακτικές και ζήτημα ζωτικής σημασίας για την εθνική οικονομία.

Οι δυσοίωνες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνονται εμφανώς στις αγοραίες τιμές τίτλων εκδοθέντων ή εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο. Αυτές οι ιστορικά πρωτόγνωρα χαμηλές τιμές αντικατοπτρίζουν την εκτίμηση των επενδυτών ότι η πλήρης εξυπηρέτηση του χρέους στο σύνολό του, από το Ελληνικό Δημόσιο, μπορεί να καταστεί αδύνατη.

Η δυναμική του χρέους, η οποία αναπτύσσεται σε περιβάλλον αρνητικών ρυθμών μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας για τέταρτη συνεχή χρονιά το 2012, και σε περιβάλλον παγκόσμιας οικονομικής ανασφάλειας, επιβάλλει τη λήψη άμεσων μέτρων προς την κατεύθυνση της ελάφρυνσής του.

Συγκεκριμένα, επιβάλλεται μια ουσιαστική αναδιάταξη του δημόσιου χρέους για να καταστεί το δημόσιο χρέος βιώσιμο τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Η έλλειψη μιας τέτοιας αναδιάταξης θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες για την ελληνική οικονομία και τον ελληνικό λαό, τους πιστωτές και το ευρύτερο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα. Στην περίπτωση που η Χώρα αδυνατούσε να συνεχίσει τις πληρωμές, οι πιστωτές θα έχαναν σχεδόν το συνολικό μέρος, αν όχι όλη την αξία των επενδύσεών τους, γεγονός που θα απαιτούσε την άμεση στήριξη ορισμένων πιστωτών από τις εθνικές κυβερνήσεις.

Η μετάδοση των συνεπειών θα επιδείνωνε την κρίση χρέους σε άλλα δημοσιονομικά αδύναμα κράτη της Ευρωζώνης. Οι δυσμενείς συνέπειες θα ήταν απρόβλεπτες για την ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία.

Σε δυο συνεχόμενες Συνόδους Κορυφής, στις 11 και στις 25 Μαρτίου 2011, και στη συνέχεια, με ad hoc απόφαση για την Ελλάδα, στις Συνόδους Κορυφής της 21ης Ιουλίου και της 26ης Οκτωβρίου 2011, η Ευρωζώνη κάλεσε τους ιδιώτες επενδυτές να συμβάλουν και αυτοί στην επίλυση του προβλήματος βιωσιμότητας του χρέους της Ελλάδας, εκ παραλλήλου με τους φορολογούμενους της Χώρας, οι οποίοι θα

καλούνταν να αναδεχθούν το μεγαλύτερο κόστος μέσω της εντεινόμενης προσπάθειας προσαρμογής της χώρας τους, και με συνεισφορά των δημοσιονομικά υγιών κρατών της Ευρωζώνης.

Επί της αρχής αυτής της τριμερούς χρηματοδότησης του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής ενός κράτους μέλους της Ευρωζώνης, η οποία αδυνατεί να προσφύγει στις αγορές για να χρηματοδοτηθεί με τρόπο βιώσιμο, υιοθετήθηκε η προσέγγιση για την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους στη Σύνοδο Κορυφής της 26ης Οκτωβρίου 2011 σε συνέχεια της δήλωσης της 21ης Ιουλίου 2011 από τους επικεφαλής των κρατών μελών της ευρωζώνης και των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει της οποίας συστάθηκε στις 7 Ιουνίου 2011 το «Ευρωπαϊκό Ταμείο

Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας» (Ε.Τ.Χ.Σ.) “European Financial Stability Facility” (EFSF), με σκοπό την εξασφάλιση σταθερότητας στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Το ΕΤΧΣ μπορεί να παρέχει χρηματοδοτική ενίσχυση με τις ακόλουθες μορφές:

- «Συμβάσεις Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης» “Financial Assistance Facility Agreement”,
- με τη μορφή εκταμίευσης δανείων σύμφωνα με ένα πρόγραμμα,
- προληπτικές διευκολύνσεις,
- διευκολύνσεις για τη χρηματοδότηση της ανακεφαλαιοποίησης πιστωτικών ιδρυμάτων κράτους μέλους της Ευρωζώνης (μέσω δανείων στις κυβερνήσεις αυτών των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων χωρών εκτός προγράμματος),
- διευκολύνσεις για την αγορά ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές επί τη βάση ανάλυσης της ΕΚΤ, που αναγνωρίζει την ύπαρξη εξαιρετικών συνθηκών και κινδύνων της χρηματοπιστωτικής αγοράς που απειλούν την οικονομική σταθερότητα ή
- διευκολύνσεις για την αγορά ομολόγων στην πρωτογενή αγορά.

Σύμφωνα με τη δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ευρωζώνης και των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21ης Ιουλίου και 26ης Οκτωβρίου 2011, το ΕΤΧΣ θα χρησιμοποιηθεί ως φορέας χρηματοδότησης για μελλοντικές εκταμιεύσεις από την

ΠΗΓΗ:<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=179643>

Ελλάδα υπό την χρηματοδοτική ενίσχυση των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Για το λόγο αυτό προβλέπεται η υπογραφή του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ελλάδας και της Τράπεζας της Ελλάδος, πριν από την υπογραφή των συμβάσεων χρηματοδοτικής διευκόλυνσης, τα σχέδια των οποίων προτείνεται να εγκριθούν με το παρόν σχέδιο νόμου.

Στο Μνημόνιο Συνεννόησης περιλαμβάνονται αναλυτικά οι όροι και οι προϋποθέσεις που αποτελούν προαπαιτούμενο για την υπογραφή και θέση σε ισχύ των συμβάσεων χρηματοδοτικής διευκόλυνσης.

ΠΗΓΗ:<http://www.eter.gr/eter/wp-content/uploads/2012/06/2012-02-12-mnimonio.pdf>

Σύμφωνα με ένα άρθρο το οποίο περιγράφει την οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα και την σχέση της με τα πολιτικά κόμματα αναλύονται τα παρακάτω:

Οι συντάκτες της έκθεσης, αφού επισημαίνουν ότι το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα παραμένει αβέβαιο και για το λόγο αυτό στον συγκεκριμένο τομέα η χώρα βαθμολογείται 147^η, μόλις μια θέση πάνω από τον τελευταίο της λίστας, ωστόσο σημάδια βελτίωσης έχουν αρχίσει να γίνονται ορατά σε διάφορες κατηγορίες, όπως το θεσμικό περιβάλλον, η λειτουργικότητα της αγοράς εργασίας και η εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Πρόοδος έχει σημειωθεί επίσης στην αποτελεσματικότητα των δημόσιων υπηρεσιών και την αντιμετώπιση της διαφθοράς, ωστόσο οι συντάκτες της έκθεσης τονίζουν ότι είναι πολλά ακόμα να γίνουν σε αυτούς τους τομείς και για αυτό δεν έχει αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη προς την ελληνική οικονομία.

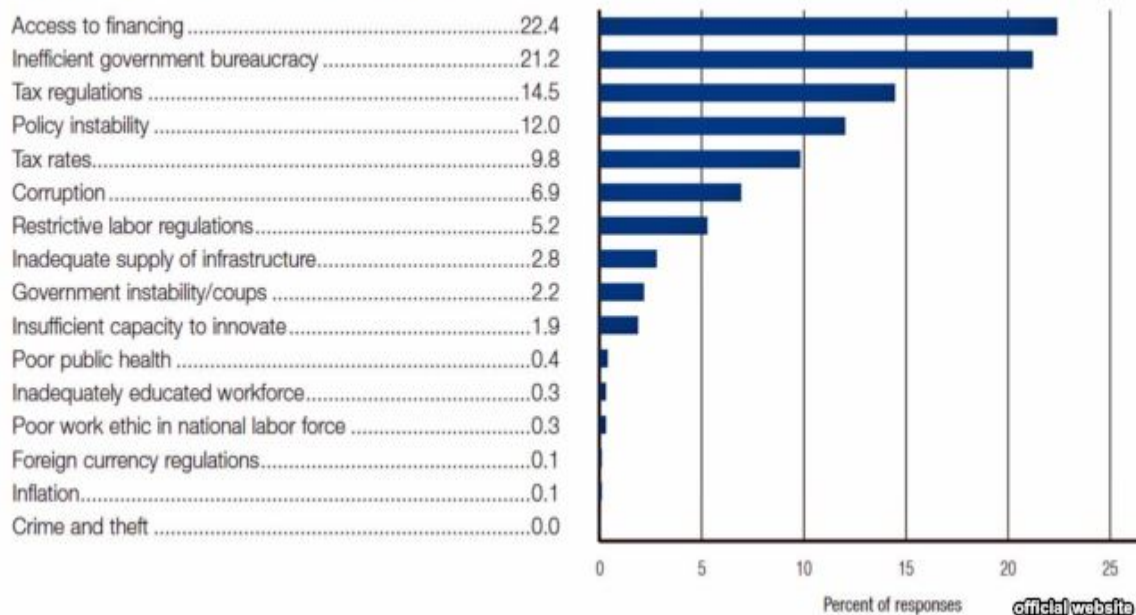
Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα σε βασικές κατηγορίες όπως η διαθεσιμότητα κεφαλαίων, όπου η χώρα κατατάσσεται 146^η μεταξύ των 148 χωρών που αξιολογήθηκαν, καθώς επίσης και η επάρκεια του τραπεζικού συστήματος, όπου η Ελλάδα κατατάσσεται στην 148^η θέση.

Άλλος ένας προβληματικός τομέας στην Ελλάδα θεωρείται, για τους συντάκτες της έκθεσης, η αγορά εργασίας, η οποία αν και έχει βελτιωθεί, όπως οι ίδιοι τονίζουν, υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω βελτίωση κυρίως όσον αφορά στα όρια συνταξιοδότησης και την ελαστικότητα των εργασιακών σχέσεων.

Οι πιο προβληματικοί τομείς της ελληνικής οικονομίας θεωρούνται:

- α) η πρόσβαση των επιχειρήσεων σε οικονομικές ενισχύσεις, δάνεια,
- β) η γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα,
- γ) το φορολογικό σύστημα,
- δ) η αστάθεια στις πολιτικές που εφαρμόζονται,
- ε) οι φορολογικοί συντελεστές,
- στ) η διαφθορά και
- ζ) οι περιορισμοί της εργατικής νομοθεσίας.

The most problematic factors for doing business

ΠΗΓΗ:<http://gr.voanews.com/content/greece-global-competitiveness-index/1743378.html>

Παρακάτω αναλύεται το εξαγωγικό κομμάτι της Ελλάδας , σε ποσοστό χρημάτων αλλά και σε ποιες χώρες απευθύνεται και τι εξάγει:

Το 2012, η συνολική αξία των ελληνικών εξαγωγών ανήλθε σε 27.619 εκατομμύρια ευρώ, αποτελώντας το 14,2% του ΑΕΠ της χώρας. Παρά την οικονομική κρίση που συνεχίστηκε στην Ελλάδα και κατά το έτος αυτό, οι εξαγωγές σημείωσαν σημαντική αύξηση του όγκου τους, της τάξεως του 14%. Η παρατηρούμενη αυτή αύξηση οφείλεται κατά κύριο λόγο σε δύο παράγοντες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την εγχώρια οικονομική κρίση:

- αφενός στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων ως συνέπεια της μείωσης των τιμών τους, καθώς και του κόστους των παραγωγικών συντελεστών στην Ελλάδα,
- και αφετέρου στην αυξανόμενη εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων με την αναζήτηση νέων αγορών, δεδομένης της ύφεσης στην εγχώρια αγορά.

Οι εξαγωγές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ανήλθαν σε 44% κατά το 2012, καταδεικνύοντας το ειδικό βάρος της στο ελληνικό εξωτερικό εμπόριο. Δυναμική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών το 2012 σημειώθηκε στις χώρες Τουρκία, Λιβύη,

Λίβανο και Κίνα.

Στους κυριότερους εταίρους συγκαταλέγονται:

- Τουρκία (11%)
- Ιταλία (8%)
- Γερμανία (6%)
- Βουλγαρία (6%)
- Κύπρος (5%)
- ΗΠΑ (4%)
- Ηνωμένο Βασίλειο (3%)

Κύρια προϊόντα εξαγωγών:

- Τρόφιμα και ποτά
- Βιομηχανικά προϊόντα
- Προϊόντα πετρελαίου
- Χημικά προϊόντα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ / ΧΩΡΑ (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)

Χώρα	2012	2011	2010
Τουρκία	2,967	1,881	1,257
Ιταλία	2,117	2,279	1,957
Γερμανία	1,761	1,909	1,961
Βουλγαρία	1,565	1,338	1,150
Κύπρος	1,427	1,557	1,407
ΗΠΑ	1,030	1,276	852
Ην.Βασίλειο	860	995	1,003
ΠΓΔΜ	829	565	391
Λιβύη	786	160	545
Λίβανος	736	163	223
Γαλλία	673	694	664
Λοιπές	12,868	11,466	9,686
ΣΥΝΟΛΟ	27,619	24,283	21,096

ΠΙΝΑΚΑΣ 7:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ/ ΚΛΑΔΟ (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)

	2012	2011	2010
Τρόφιμα-Ζώντα Ζώα	3,620	3,471	3,313
Ποτά-Καπνός	635	593	570
Πρώτες Ύλες (εκτός από καύσιμα)	1,255	989	1,046
Ορυκτά-Καύσιμα-Λιπαντικά	10,64 7	7,382	5,331
Φυτικά & Ζωικά έλαια και λίπη	396	358	331
Χημικά	2,49 0	2,469	2,551
Βιομηχανικά Προϊόντα	3,911	4,300	3,514
Μηχανές & Μεταφορικά Μέσα	2,345	2,288	2,137
Λοιπά	2,320	2,433	2,303
ΣΥΝΟΛΟ	27,61 9	24,28 3	21,0 96

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή 2013

3.4 ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΑΤΟΣ

Η λύση στην ανάπτυξη της οικονομίας που θα έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του δημόσιου χρέους και την ανάκαμψη, μετά από μια περίοδο βαριάς οικονομικής κρίσης, περιλαμβάνει τις παρακάτω ενέργειες που πρέπει να εφαρμόσουν τα πολιτικά κόμματα σε μια κοινή ενέργεια που έχει σκοπό και μοναδικό στόχο την στήριξη του τόπου:

- Την στήριξη της αγροτικής παραγωγής
- Την στήριξη των επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες
- Την δημιουργία κατάλληλων βιομηχανικών περιοχών
- Την προσέλκυση ξένων επενδυτών
- Την διαμόρφωση κατάλληλου οικονομικού κλίματος
- Την αποσυμφόρηση από την δυσβάσταχτη φορολογία
- Την δημιουργία τουριστικής προσέλευσης
- Την ανασύσταση της πολιτικής ιδιοτροπίας
- Την πάταξη της κερδοσκοπίας σε όλους τους τομείς
- Την μείωση του δανεισμού και την αποπληρωμή του χρέους
- Την μείωση των μισθών των βουλευτών
- Την διακοπή των εξόδων και την επίβλεψη των εξόδων των πολιτικών κομμάτων σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού
- Τον έλεγχο των εξόδων και των μισθών των βουλευτών
- Την επένδυση σε αύξηση των εξαγωγών από την δόση του μνημονίου
- Την ελαχιστοποίηση των εισαγωγών
- Αλλαγή της πορείας της διακυβερνητικής πολιτικής

- Την διακοπή του παρασιτισμού
- Τον έλεγχο και την διαφάνεια των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων
- Την αύξηση της εμπιστοσύνης προς το εξωτερικό
- Την αύξηση της εμπιστοσύνης προς το εσωτερικό
- Τέλος όλοι οι κρατικοί μηχανισμοί πρέπει να στελεχωθούν με τα κατάλληλα άτομα , τα οποία θα ελέγχονται πλήρως για τις ενέργειες του

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κρίση στην οικονομία ξεκίνησε το 1930 με αφετηρία την Αμερική. Η κρίση ξεκίνησε με βάση την κρίση και τις επισφάλειες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, δηλαδή των τραπεζών, οι οποίες μέσω των τραπεζικών πανικών που είχαν δημιουργηθεί, επέκτειναν όπως ήταν φυσικό την καταστροφή τους σε όλη την οικονομία. Προσπάθειες έγιναν αρκετές φορές, μέσω ρυθμιστικών μοντέλων και παραμέτρων, οι οποίες είχαν σαν στόχο την επαναφορά της οικονομικής ζώνης, αλλά η σημερινή κρίση, η οποία είχε τα πρώτα συμπτώματα της το 2006, δεν άργησε να κάνει την εμφάνισή της.

Μάλιστα επεκτάθηκε σε όλες τις χώρες και σαν ντόμινο, άρχισε να χτυπάει και να καταστρέφει και τις οικονομίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως ήταν αναμενόμενο, η οικονομική κρίση βγήκε στο προσκήνιο και στην Ελλάδα, στην οποία το 2007 άρχισε να φαίνεται σε αρκετό βαθμό στην οικονομία και στη ζωή των πολιτών της.

Τα πολιτικά κόμματα, που υπήρξαν στην διακυβέρνηση της χώρας μας πριν ακόμα την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, έκαναν ενέργειες, μέσω της κερδοσκοπίας σε κάθε μηχανισμό αλλά και την υπογραφή συνθηκών, οι οποίες δεν έκαναν καλό στον τόπο, αλλά αντίθετα του δημιουργούσαν επιπλέον προβλήματα.

Για να ανταπεξέλθουν όμως εν μέσω οικονομικής κρίσης, τα πολιτικά κόμματα, έπρεπε να μειώσουν το δημόσιο χρέος και άρχισαν να υπογράφουν μνημόνια με το ΔΝΤ, με όρους μη ευνοϊκούς και μέτρα που περιελάμβανε η τρόικα, δυσβάσταχτα για τον Έλληνα πολίτη.

Έτσι λοιπόν η φορολογία αυξήθηκε, οι μισθοί μειώθηκαν με την επιβολή του κατώτατου μισθού, τα προϊόντα αυξήθηκαν σε κόστος, το κλίμα δεν ευνοούσε την δημιουργία επιχειρήσεων, ούτε βέβαια και την αγροτική παραγωγή με αποτέλεσμα και την αύξηση των εισαγωγών οι οποίες επιβάρυναν και άλλο την κατάσταση της χώρας.

Όλα αυτά συντέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν την αιτία, αλλά παράλληλα και το κλειδί σωτηρίας από την οικονομική κρίση ,καθώς όλοι αυτοί οι παράμετροι αν διορθωθούν , η Ελλάδα θα καταφέρει την ανάκαμψη, καθώς είναι μια χώρα η οποία έχει πλουτοπαραγωγικούς πόρους προς αξιοποίηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεράσης Γιάννης (2009), «Η Ελλάδα στη δίνη της οικονομικής κρίσης», Εκδόσεις Ροές, Αθήνα
- Γιαννίτσας, Τ. Βιομηχανική και τεχνολογική πολιτική στην Ελλάδα, Θεμέλιο, 1993
- ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3605/93
- Καρκατσούλης Π., Το Κράτος σε Μετάβαση. Από τη «Διοικητική Μεταρρύθμιση» και το «Δημόσιο Μάνατζμεντ» στη «Διακυβέρνηση», 2004
- Καρκατσούλης Π., Το Κράτος σε Μετάβαση. Από τη «Διοικητική Μεταρρύθμιση» και το «Δημόσιο Μάνατζμεντ» στη «Διακυβέρνηση», 2004
- Λαδή Σ., Νταλάκου Β., Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2008
- Λαπαβίτσας Κ. (2010), «2010 Κρίση Ευρωζώνης, φτώχεια του δυνατού,, πτώχευση του αδυνάτου», Εκδόσεις Νόβολι, Αθήνα
- Λιούκας Σπύρος (2010), «Οι Ελληνικές επιχειρήσεις μετά την κρίση: Προοπτικές και στρατηγικές για διεθνή ανταγωνιστικότητα», Δεκέμβριος 2010
- Νικόλαος Απέργης, Σύγχρονη Μακροοικονομική, εκδόσεις Rosili, Αθήνα 2005, σελ.215
- Παππάς Βασίλης (2012), «Η επιχειρηματικότητα την εποχή της κρίσης: Η έκθεση του IOBE για το 2009-2010», <http://epixeirein.gr>
- Σκούλας Ν., (2008), Οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στον τουρισμό, Ομιλία στο 1ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Τουρισμού που συνδιοργανώθηκε από τη HELEXPO και τη EUROPRESS MEDIA στο πλαίσιο της Έκθεσης Philoxenia. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:
- Σπηλιωτόπουλος, Επ. – Μακρυδημήτρης, Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα, Σακκούλας Ν. Αντώνης, 2001

- There's a Reason for Deposit Insurance By ROGER LOWENSTEIN
Published: March 23, 2013
- In deep analysis Πετράκης Παναγιώτης
- Chen X., (2007), Banking deregulation and credit risk: Evidence from the EU, *Journal of Financial Stability*, 2, 356-390
- Τσάτσος Θ. Δημήτρης: Συνταγματικό Δίκαιο. Τόμος Β Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας.
- Δημητρόπουλος Α., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2001
- Μαυριάς Γ. Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο 1. τα πολιτικά κόμματα, σελ 375 επ.
B. Κρατική οικονομική ενίσχυση

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- WWW.WIKIPEDIA.GR
- <http://www.eurocapital.gr/permalink/13126.html>
- <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.el.html>
- http://www.enikos.gr/economy/165425,ELSTAT:_Meiwsh_72_stis_exagwges.html
- <http://www.newsbomb.gr/politikh/story/238267/reuters-to-allo-hreos-tis-elladas#ixzz2xwz1atP9>
- www.greeklaws.com/pubs/uploads/101.pdf
- www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=179643
- www.eter.gr/eter/wp-content/uploads/2012/06/2012-02-12-mnimonio.pdf
- <http://gr.voanews.com/content/greece-global-competitiveness-index/1743378.html>

ΠΑΡΤΗΜΑΤΑ

- ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
- ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΕΠ. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΕ-ΗΠΑ
- ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΡΟΗΣ
- ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ 2004-2010
- ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΕ % ΤΟΥ ΑΕΠ

ΠΙΝΑΚΕΣ

- ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ 2004-2010
- ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΕ % ΤΟΥ ΑΕΠ

- ΠΙΝΑΚΑΣ 8 ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ
- ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ
- ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

- ΠΙΝΑΚΑΣ 6:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ / ΧΩΡΑ (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)
- ΠΙΝΑΚΑΣ 7:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ/ ΚΛΑΔΟ (ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)